

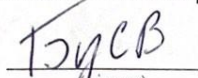
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

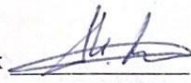
на тему: «Інструменти залучення фінансових інвестицій в розвиток міст»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, групи ЕМРМ-21-4,
спеціальності 051 «Економіка»,
освітня програма «Економіка міста та регіону»

(підпис)

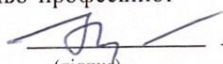
Бузоверя Сергій Володимирович
(прізвище, ім'я, по батькові)

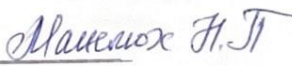
Науковий керівник

(підпис)

Корж Марина Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

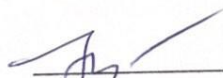
Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Г. Е. Н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри економічної політики
протокол від «24» 01 2023 № 9

Завідувач кафедри

(підпис)

Мацелюх Наталія Петрівна
доктор економічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2023

Регистрація № 1 20.01.2023 [signature]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки 80 захисту 24.01.2023 [signature]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 80 03.02.2023 [signature]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [signature] Марущин О.Т.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
[signature] Маценко Н.П.
(підпис) (ініціали, прізвище)
[signature] Корн М.А.
(підпис) (ініціали, прізвище)
[signature] Тесенко Т.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	20		<i>He</i>
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		<i>He</i>
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	3		<i>He</i>
4. Рецензент	від 0 до 5	5		<i>He</i>
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	38		<i>He</i>
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		<i>He</i>
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		<i>He</i>
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		<i>He</i>
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	2		<i>He</i>
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	42		<i>He</i>
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	80		<i>He</i>

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підписи)
80	B	4	08.02.2023	<i>Марушко О.В.</i> <i>Корсун А.А.</i> <i>Посново Т.В.</i> <i>Темченко М.М.</i>

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	B	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	CX	2 (незадовільно)

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету податкової справи, обліку та аудиту,
групи ЕМРМЗ-20-2

Бузовері Сергія Володимировича

на тему: «Інструменти залучення фінансових інвестицій в розвиток міст»
за спеціальністю 051 «Економіка», ОПП «Економіка міста та регіону»

Для забезпечення стабільного економічного зростання необхідний постійний притік інвестиційного капіталу в економіку, адже саме інвестиції вважаються джерелом економічного зростання. Якщо в епоху первісного накопичення капіталу, країнам доводилось чекати століття для того, щоб згенерувати достатній обсяг капіталу для фінансування економічного стрибка, то в епоху глобалізації та цифровізації економіки, капітал здатен перетинати кордони за лічені наносекунди.

Не дивлячись на велику кількість досліджень інвестиційної діяльності, процесу залучення інвестицій, до поки, лишаються мало дослідженими і до кінця не розкритими процес удосконалення інвестиційної діяльності в територіальних громадах в Україні, враховуючи той, факт, що процес адміністративно-територіального устрою України ще не завершений. Відтак надзвичайно актуальним є питання посилення фінансової спроможності громад і залучення додаткових фінансових ресурсів та інвестицій для реалізації проєктів розвитку в містах.

Кожне місто має унікальний набір можливостей та проблем, тому місцева влада мусить застосовувати індивідуальний підхід до вибору інструментів залучення інвестицій для фінансування свого розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена потребою проведення комплексного аналізу сучасних трендів використання інвестиційних інструментів для фінансування місцевого економічного розвитку. Це дасть змогу приймати обґрунтовані рішення, які сприятимуть підвищенню ефективності управління інвестиційним процесом та покращенню інвестиційної привабливості міст для розвитку останніх.

Отже, з огляду на вказане вище, тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи Бузовері С.В. набуває особливої актуальності.

Кваліфікаційна робота Бузовері С.В. складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Структура роботи зумовлена метою і завданнями дослідження.

Ключовим об'єктом роботи є інвестиційні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку. З метою обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо інструментів ефективного залучення та використання інвестицій у розвиток міст, автором запропоновано концептуальні підходи до використання інвестиційних інструментів для місцевого розвитку з акцентуванням на впровадженні комплексу економічних, правових та адміністративних заходів, які спрямовані на підвищення інвестиційної активності та охоплюють такі системні компоненти впливу: формування умов для інвестиційної діяльності (правових, інституційних, фінансових, організаційних, соціальних, техніко-технологічних, екологічних); використання змішаного державно-приватного фінансування пріоритетних інвестиційних проєктів; посилення державного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів; формування сприятливих організаційно-правових передумов для зниження ймовірних інвестиційних ризиків.

Матеріал у розділах роботи викладається в логічній послідовності й легко читається. Цінним є те, що у кожному з трьох розділів робляться аргументовані узагальнення. У висновках до роботи автор підводить підсумки дослідження. Текст роботи засвідчує високий рівень теоретичної підготовки автора, його володіння технікою науково-аналітичного пізнання, достатній науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Викладені в роботі фактичний матеріал, висновки та пропозиції відповідають

дійсності та розкривають у цілому визначені мету і завдання дослідження. Результатом дослідження є розробка рекомендацій щодо удосконалення інструментів ефективного залучення та використання інвестицій для сталого розвитку міст з урахуванням європейського досвіду.

Подана до розгляду робота характеризує Бузоверю С.В., як висококваліфікованого фахівця, що вміє ставити мету і досягати її послідовними та логічно обґрунтованими діями, характеризується нестандартним мисленням, креативністю, прагненням до пошуку нових шляхів реалізації задуманого. Автор постійно прагне опановувати нові сфери діяльності, безперервно підвищуючи свій професійний рівень, прагне до висунення інноваційних ідей відповідно до нагальних потреб.

Недоліком роботи є те, що у розділі 2 необхідно було б більше уваги приділити практичному використанню інвестиційних інструментів для фінансування місцевого економічного розвитку з конкретними прикладами. Також є незначні зауваження щодо оформлення кваліфікаційної роботи.

Підсумовуючи наведене вище вважаємо, що випускна кваліфікаційна (дипломна) робота студента групи ЕМРМ-21-4 Бузовері С.В. на тему: «Інструменти залучення фінансових інвестицій в розвиток міст» виконана на належному науковому рівні, а результати дослідження можуть бути використані у роботі органів державної та місцевої влади при здійсненні контролю та регулювання ними процесів інвестування для побудови стратегій сталого розвитку територіальної громади. Робота заслуговує на оцінку «добре».

**Керівник випускної
кваліфікаційної (дипломної)
роботи к.е.н., доцент, доцент
кафедри економічної політики
М.А. Корж**

АНОТАЦІЯ

Тема випускної (кваліфікаційної) роботи: «Інструменти залучення фінансових інвестицій в розвиток міст»

Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо інструментів ефективного залучення та використання інвестицій у розвиток міст.

Завданнями роботи є:

- узагальнити науковий доробок щодо дослідження загальної характеристики інвестиційних інструментів фінансового забезпечення розвитку міст;
- дослідити бюджетні інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату на місцевому рівні;
- виявити сучасні тренди реалізації інвестиційної політики та покращення бізнес-середовища на місцевому рівні;
- проаналізувати виконання місцевого бюджету розвитку та здійснити оцінку інвестиційної привабливості Ірпінської територіальної громади;
- сформулювати напрями удосконалення інструментів ефективного залучення та використання інвестицій для сталого розвитку міст з урахуванням європейського досвіду.

Об'єктом дослідження є інвестиційні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади використання інструментів залучення фінансових інвестицій у місцевий розвиток.

База дослідження – місцевий бюджет та бізнес середовище м. Ірпінь.

За результатами дослідження сформульовані положення, висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення інструментів ефективного залучення та використання інвестицій для сталого розвитку міст з урахуванням європейського досвіду.

Одержані результати можуть бути використані:

- у роботі органів державної та місцевої влади при здійсненні контролю та регулювання ними процесів інвестування для побудови стратегій сталого розвитку територіальної громади;
- у навчальному процесі, при підготовці підручників і навчальних посібників, а також при викладанні курсів «Сталий економічний розвиток міст (складові, структура, драйвери розвитку)», «Економіка міста», «Економіка територіальної громади».

Кваліфікаційна робота містить 63 сторінки друкованого тексту, 8 рисунків, 2 таблиці, 5 додатків, список використаних джерел складається із 42 найменування.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні інструменти, бюджетні інструменти, лізинг, державно-приватне партнерство, грантова угода, інвестиційна діяльність.

Рік виконання дипломної роботи 2022

Рік захисту роботи 2023.

ANNOTATION

Topic of graduation (qualification) work: «Instruments of attracting financial investments in the development of cities»

The purpose of the work is to substantiate the theoretical and methodological provisions and develop practical recommendations regarding tools for effective attraction and use of investments in urban development.

The tasks of the work are:

- summarize the scientific work on the study of the general characteristics of investment instruments for financial support of urban development;
- to investigate budgetary tools for the formation of a favorable investment climate at the local level;
- identify current trends in the implementation of investment policy and improvement of the business environment at the local level;
- analyze the implementation of the local development budget and evaluate the investment attractiveness of the Irpin territorial community;
- to formulate directions for improving tools for effective attraction and use of investments for sustainable development of cities, taking into account European experience.

The object of the study is investment instruments for financing local economic development.

The subject of the study is the theoretical, methodological and applied principles of using tools for attracting financial investments in local development.

The basis of the study is the local budget and business environment of Irpin.

Based on the results of the research, provisions, conclusions, recommendations and proposals for improving the tools of effective attraction and use of investments for sustainable development of cities, taking into account the European experience, were formulated.

The obtained results can be used:

- in the work of state and local government bodies in their control and regulation of investment processes to build strategies for the sustainable development of the territorial community;
- in the educational process, during the preparation of textbooks and teaching aids, as well as during the teaching of courses «Sustainable economic development of cities (components, structure, drivers of development)», «Economics of the city», «Economics of the territorial community».

The qualification work contains 63 pages of printed text, 8 figures, 2 tables, 5 appendices, the list of used sources consists of 42 names.

Keywords: investments, investment instruments, budget instruments, leasing, public-private partnership, grant agreement, investment activity.

The year of completion of the thesis is 2022

The year of job protection is 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК МІСТ.....	11
1.1. Загальна характеристика інвестиційних інструментів фінансового забезпечення розвитку міст.....	11
1.2. Бюджетні інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату на місцевому рівні.....	18
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	27
2.1. Сучасні тренди використання інвестиційних інструментів для фінансування місцевого економічного розвитку.....	27
2.2. Аналіз місцевого бюджету розвитку та оцінка інвестиційної привабливості бізнес-середовища Ірпінської територіальної громади.....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕФЕКТИВНОГО ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ.....	58
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Роль міст у забезпеченні інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на певній території являється основною, а отже питання фінансування є дуже важливим. В умовах здійснення реформи децентралізації, яка передбачає передачу повноважень, фінансів на їх реалізацію та відповідальності за їх виконання від центральної влади органам місцевого самоврядування, тобто тому керівництву, яке жителі територіальних громад самі собі оберуть, важливим є пошук та залучення фінансових ресурсів для покращення умов життя територіальних громад, так як на місцях краще розуміють локальні проблеми й ефективніше можуть використати кошти на їх вирішення.

Не дивлячись на велику кількість досліджень інвестиційної діяльності, процесу залучення інвестицій, до поки, лишаються мало дослідженими і до кінця не розкритими процес удосконалення інвестиційної діяльності в територіальних громадах в Україні, враховуючи той, факт, що процес адміністративно-територіального устрою України ще не завершений. Відтак надзвичайно актуальним є питання посилення фінансової спроможності громад і залучення додаткових фінансових ресурсів та інвестицій для реалізації проєктів розвитку в містах. Нині у світі використовується широкий спектр механізмів та інструментів залучення інвестицій у фінансування місцевого розвитку. Водночас кожне місто має унікальний набір можливостей та проблем, тому місцева влада мусить застосовувати індивідуальний підхід до вибору інструментів фінансування свого розвитку.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Теоретико-методологічні основи державної інвестиційної політики не залишилися поза увагою багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, які створили потужну базу для вивчення цієї проблеми на загальнотеоретичному рівні. Так, питанням теорії і практики функціонування інвестиційної сфери присвячені дослідження видатних зарубіжних учених, таких як: П. Друкер, Дж. Кейнс, Г. Менш, Р. Нельсон, М. Портер, П. Ромер, П. Самуельсон, Б. Санто, Б. Твісс, С. Уінтер, Р. Харрод, А. Шпітгоф, Й. Шумпетер та ін.

Питанням залучення інвестицій для забезпечення соціально-економічного розвитку міст та регіонів присвячені праці таких українських і зарубіжних вчених: Р. Андрюкайтене, В. Банаха, В. Вакуленка, Й. Ввайнхардт, В. Воронкової, Н. Гавкалової, П. Жукаускаса, Ю. Ковбасюка, С. Маяковського, М. Орлатого, О. Сосніна, А. Ткачука, С. Чернова.

Однак, в українській науковій літературі відсутні комплексні дослідження, присвячені інструментам залучення фінансових інвестицій у місцевий розвиток. Необхідність поглиблення наукових напрацювань в даній проблематиці, зумовили вибір та актуальність обраної теми, визначили мету і завдання випускної (кваліфікаційної).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо інструментів ефективного залучення та використання інвестицій у розвиток міст.

Для досягнення окресленої мети у випускній (кваліфікаційній) поставлено такий комплекс завдань:

- узагальнити науковий доробок щодо дослідження загальної характеристики інвестиційних інструментів фінансового забезпечення розвитку міст;
- дослідити бюджетні інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату на місцевому рівні;
- виявити сучасні тренди реалізації інвестиційної політики та покращення бізнес-середовища на місцевому рівні;
- проаналізувати виконання місцевого бюджету розвитку та здійснити оцінку інвестиційної привабливості Ірпінської територіальної громади;
- сформулювати напрями удосконалення інструментів ефективного залучення та використання інвестицій для сталого розвитку міст з урахуванням європейського досвіду.

Об'єктом дослідження є інвестиційні інструменти фінансування місцевого економічного розвитку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади використання інструментів залучення фінансових інвестицій у місцевий розвиток.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань у випускній (кваліфікаційній) роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження: морфологічного аналізу, синтезу та групування – для деталізації понятійно-категорійного апарату (підр. 1.1, 1.2), а саме, для обґрунтування сутності поняття «інвестиційних інструментів фінансового забезпечення розвитку міст» (підр. 1.1), для обґрунтування сутності поняття «бюджетні інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату» (підр. 1.2), структурно-логічного аналізу – для визначення послідовності дослідження та представлення отриманих результатів аналітичної частини (підр. 2.1, 2.2, розділ 3), графічний – для наочного представлення результатів дослідження (усі розділи кваліфікаційної роботи), математичний метод та метод порівняння – для аналізування результатів фінансової діяльності Ірпінської територіальної громади та України, формування показників оцінювання ефективності діяльності Ірпінської територіальної громади (підр. 2.1, 2.2, розділ 3).

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів до використання інвестиційних інструментів для місцевого розвитку з акцентуванням на впровадженні комплексу економічних, правових та адміністративних заходів, які спрямовані на підвищення інвестиційної активності та охоплюють такі системні компоненти впливу: формування умов для інвестиційної діяльності (правових, інституційних, фінансових, організаційних, соціальних, техніко-технологічних, екологічних); використання змішаного державно-приватного фінансування пріоритетних інвестиційних проектів; посилення державного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів; формування сприятливих організаційно-правових передумов для зниження ймовірних інвестиційних ризиків.

Науково-практична значимість одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у випускній (кваліфікаційній) роботі положення, висновки, рекомендації та пропозиції практичне спрямування та забезпечують методичне та емпіричне підґрунтя для ефективного залучення та використання інвестицій у розвиток міст.

Результати дослідження можуть бути використані у роботі органів державної та місцевої влади при здійсненні контролю та регулювання ними

процесів інвестування для побудови стратегій сталого розвитку територіальної громади.

Теоретичні напрацювання, що містяться у роботі можуть бути використані у навчальному процесі, при підготовці підручників і навчальних посібників, а також при викладанні курсів «Сталий економічний розвиток міст (складові, структура, драйвери розвитку», «Економіка міста», «Економіка територіальної громади».

Особистий внесок здобувача. Дослідження є самостійною науковою роботою. Сформульовані у випускній (кваліфікаційній) роботі теоретичні положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на особистих дослідженнях, аналізі праць інших науковців, на які зроблено посилання.

Структура роботи. Випускна (кваліфікаційна) робота складається з вступу, трьох розділів і висновків, викладених на 63 сторінках друкованого тексту. Робота містить 8 рисунків і 2 таблиці, 5 додатків. Список використаних джерел складається із 42 найменування.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК МІСТ

1.1. Загальна характеристика інвестиційних інструментів фінансового забезпечення розвитку міст

За словами Л.Я. Беновської [20, с.30-34], реформа децентралізації наділила ТГ статусом окремих територіальних одиниць, здатних самоудосконалюватись (розширюватись, об'єднуватись) для регулювання соціально-економічної стабільності та розвитку своїх територій за рахунок проведення господарських операцій, що входять до їх компетенцій і не виходять за межі функцій наділених місцевим самоврядуванням. А саме, в межах своєї території і своєї компетенції формують нормотворчі закони, що регулюють діяльність громади, складають плани розвитку території, при цьому, управляючи наявними ресурсними можливостями, підтриманням та розвитком інфраструктурних, комунальних, соціальних об'єктів, що є у власності громади, напрацювання в сфері розроблення проектів та грантів для залучення інвестиційного капіталу у громаду, та важливість налагодження комунікаційних каналів обміну інформацією зі стейкхолдерами в рамках розвитку ТГ.

Інвестиції, запозичення і безповоротна фінансова допомога належить до інструментів збільшення доходів бюджету.

Основні завдання фінансової діяльності ТГ передбачають:

- 1) вибір оптимальної структури джерел фінансування;
- 2) балансування доходів і видатків фінансових ресурсів територіальних громад у часі;
- 3) вибір оптимальних напрямків використання фінансових ресурсів ТГ;
- 4) збереження рівня необхідної ліквідності;
- 5) ефективне управління виплатами за податковими і кредитними зобов'язаннями.

Ці завдання виконуються через затвердження стратегій фінансового та складання фінансових планів (бюджетів) територіальної громади. Фінансовий план (бюджет) ТГ є підсумковим і одним з важливіших розділів стратегій розвитку [4].

У цьому контексті, сформовано групування інструментів фінансового забезпечення розвитку міст за способами залучення, що показано на рис. 1.1, які включають: бюджетні, кредитні, грантові, інвестиційні та інші.

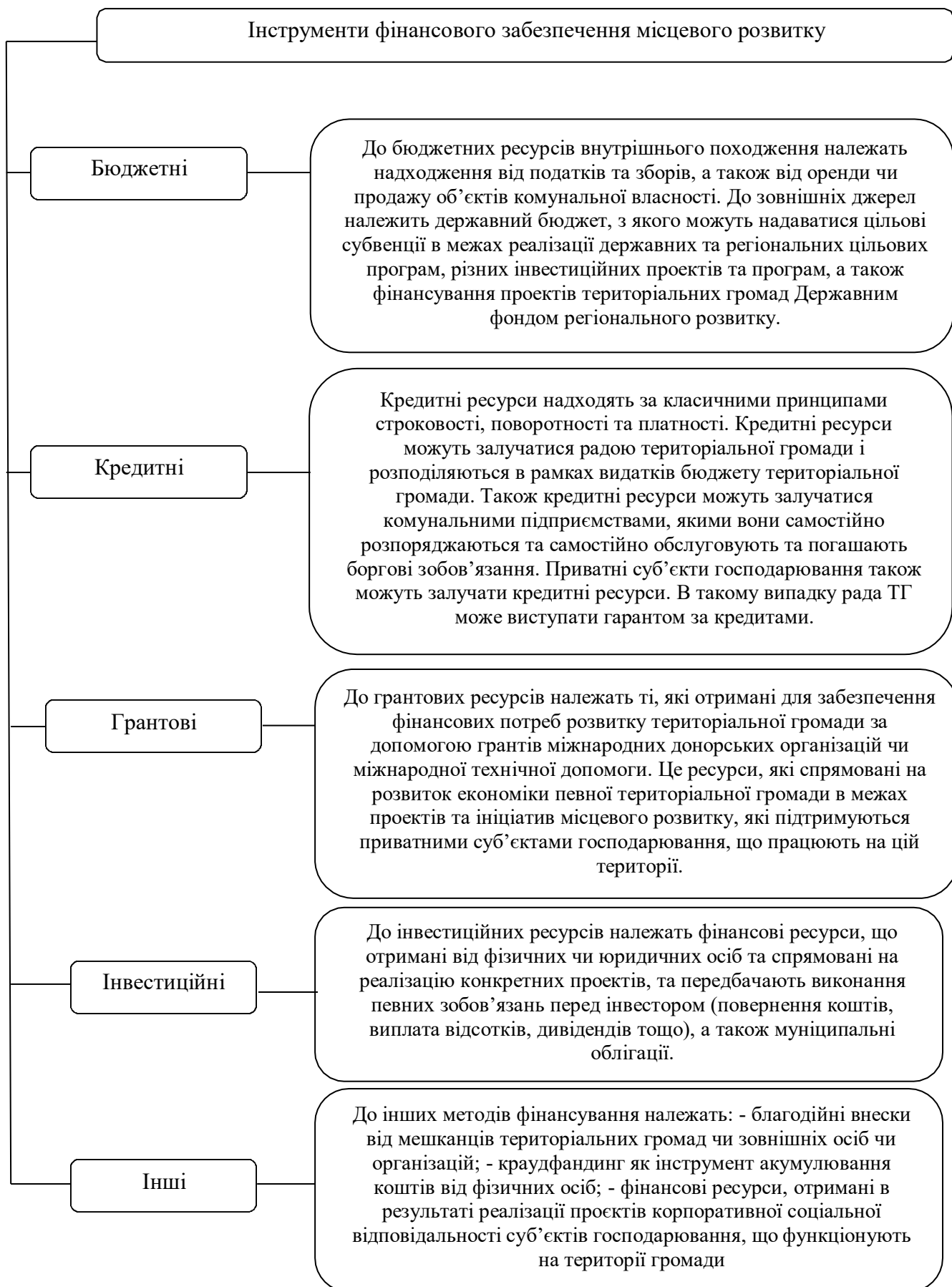

Рис. 1.1. Інструменти фінансового забезпечення місцевого розвитку [7]

У додатку А пропонуємо ці інструменти фінансового забезпечення діяльності територіальних громад структурувати та виділити особливості інвестиційного джерела фінансування.

Варто вказати, що бюджетне джерело фінансування територіальної громади є його основною формою фінансування. Такі фінансові ресурси можуть надаватися у вигляді цільових та нецільових надходжень, а використовуються зазвичай на розвиток інфраструктури територіальної громади, а також для забезпечення потреб соціального та економічного розвитку її населення.

При необхідності територіальна громада може залучати кредитні фінансові ресурси, що можуть використовуватися на умовах строковості, платності та поворотності. Як наслідок, недоліками такого джерела фінансування є зростання боргових зобов'язань ТГ.

За певних умов одержання позики може погіршити економічні показники фінансового стану територіальної громади, що може вплинути на її привабливість для інвесторів чи можливість участі у різноманітних міжнародних програмах чи проєктах. Крім цього, варто пам'ятати про ризик неповернення коштів.

Ще існує метод р-2-р кредитування, який набагато рідше використовується, проте має свої переваги. Така модель кредитування створена для динамічного економічного середовища, де цінується час, адже такі позики стають дедалі популярнішими, оскільки ця форма кредитування звільнена від тривалих процедур перевірки та інших труднощів, які докучають традиційним банківським позикам.

На відміну від отримання позики в банку, такий тип позики – це сума грошей, яку можна отримати в інвестора (або аналога), який надає вам суму зі своїх власних ресурсів, а не перерозподіляє гроші як роблять банки.

Коли мова заходить про те, як інвестори отримують свої гроші назад, угода зводиться до двох пунктів:

- 1) комісія за створення;
- 2) відсоток від відсотків, отриманих від позики.

Комісія за відкриття зазвичай коливається від 1 до 6% від загальної суми, тоді як відсоток від процентної ставки залежить від кожної окремої компанії-

кредитора. Звичайно, це лише узагальнений погляд на систему, оскільки окремі інвестиційні компанії працюють за власними спеціально адаптованими версіями двох вищезгаданих пристроїв для заробляння грошей.

Закордоном фонд такого кредитування формується окремими індивідуумами, проте у випадках, коли позикодавцем є не фізична особа, а установа, то ними можуть бути:

- хедж-фонди,
- компанії зі страхування життя,
- банки.

Включення банків до цієї групи може здивувати, проте крім надання кредитів і укладання угод з клієнтами на власних умовах, банки можуть виступати і в ролі звичайного інвестора.

Варто також зауважити, що якими б популярними та, очевидно, ефективними не були позики P2P, вони все-таки більше застосовуються для бізнесу та все ще є відносно новим різновидом фінансових угод, тому можуть працювати не для всіх. Це стосується як інвесторів, так і позичальників.

До прикладу, варто назвати декілька важливих плюсів і мінусів, які варто взяти до уваги ТГ у якості позичальника.

Серед переваг можливо назвати наступне: низькі процентні ставки в цілому, фіксовані виплати щомісячно, беззаставна основа кредитування, кредитні вимоги не такі жорсткі, як у банку.

Серед недоліків головними є такі: деякі веб-сайти мають високу плату за обслуговування, високі процентні ставки для тих, хто характеризується поганими показниками економічного стану.

Грантове джерело фінансування діяльності територіальної громади передбачає одержання фінансових ресурсів від міжнародних об'єднань та організацій, міжнародних донорських організацій чи за проектами чи програмами міжнародної технічної допомоги. Зазвичай такі кошти мають певну спрямованість та надаються для забезпечення фінансування місцевого розвитку.

Серед переваг для територіальної громади як бенефіціара таких коштів можна назвати: відсутність виникнення боргових зобов'язань; відсутність сплати відсотків за користування; безповоротність.

Особливостями цього джерела фінансування є те, що часто зустрічається високий рівень конкуренції та складна конкурсна основа вибору переможців.

Серед інших недоліків грантового методу фінансування є складність заповнення заявки на участь у гранті чи програмі, вона потребує фахового використання іноземних мов та відповідного інформаційного забезпечення, тому часто серед переможців різних програм є одні і ті ж ТГ, адже у них вже є досвід заповнення заявок і участі в таких програмах, а також відповідні спеціалісти з необхідними компетентностями.

Важливим є той факт, що такі кошти часто мають чітко визначену цільовість їх використання та складну систему звітування. Зазвичай грант призначений для сприяння економічному зростанню або стимулювання розвитку чи досліджень для певної галузі.

Повернення фінансових ресурсів не вимагається: гранти не підлягають поверненню. Щойно ТГ отримає гроші гранту, вони стануть її без будь-яких умов. Відповідно, немає необхідності турбуватися про сплату щомісячних платежів чи наявності нагромадження боргів. Повернення — це фундаментальна відмінність між грантом і позикою, а також те, що робить гранти ціннішими за позики.

Крім цього, грантове фінансування характеризується відсутністю ризику: гранти — це безризиковий спосіб отримати необхідне фінансування. Якщо позику не повернути, то ТГ не ставить під загрозу свої активи, репутацію чи, так як закордоном, кредитний рейтинг.

Інвестиційні інструменти фінансового забезпечення діяльності територіальної громади характеризується залученням фінансових ресурсів, що акумулюються для потреб ТГ та використовуються для реалізації конкретного проекту чи програми.

Відмінністю від грантового джерела є те, що тут виникають певні зобов'язання перед інвестором: виплата відсотків чи дивідендів, надання об'єкту у користування інвестору тощо.

Головною перевагою цього методу є те, що він характеризується значним обсягом фінансових ресурсів, який можливо залучити територіальній громаді. Важливо також і те, що він надає фінансові ресурси у тривалий термін

використання, а також характеризується розподілом ризиків і відповідно потенційних прибутків між суб'єктами інвестування.

Основними інструментами фінансування, що належать до інвестиційного джерела залучення фінансових ресурсів є такі:

- краудінвестинг;
- використання цінних паперів;
- інвестування в інноваційні проекти;
- інвестування в інфраструктурні проекти;
- муніципальні облігації.

Окрім звичайного інвестування в проекти інноваційні чи інфраструктурні, що характеризуються невеликою кількістю інвесторів, можна використовувати такий метод як краудінвестинг, що передбачає отримання інвестицій від великої кількості донорів за допомогою спеціальних платформ чи посередників. Така модель вже понад 10 років використовується у Сполучених Штатах Америки, Канаді, Великобританії та інших розвинених країнах [12].

Важливим позитивним аспектом інвестиційного джерела фінансування територіальної громади також є те, що повернення коштів може відбуватися непрямым методом, до прикладу інвестор вкладається в будівництво дороги чи підземного паркінгу, а державні та місцеві органи влади передають ці активи на довготривалу оренду інвестору, як наслідок весь прибуток належить ого, а вже після певного періоду використання актив переходить у власність територіальної громади.

Серед важливих недоліків варто зазначити зростання боргових зобов'язань територіальної громади, виникнення фінансових та інших зобов'язань перед інвестором.

Варто також виокремити альтернативні методи фінансування та об'єднати їх у групу інших. Такі фінансові ресурси акумулюються для потреб територіальної громади та використовуються для реалізації конкретного проекту чи програми, проте мають безповоротну основу [17].

Часто управлінські органи територіальної громади можуть ініціювати проект, що є важливим для громади та залучити її до акумулювання фінансових коштів на його реалізацію.

Окрім благодійних внесків, можна використовувати краудфандинг, що також має на меті одержання фінансових ресурсів на безповоротній або поворотній нефінансовій основі.

У розвинених державах світу краудфандинг вже давно став досить потужним інструментом громадянського суспільства, надаючи альтернативний спосіб фінансування поза традиційними та формальними системами для творчих, інноваційних та головне соціальних проектів.

Важливим джерелом також є кошти, що можуть бути залучені територіальною громадою від суб'єктів господарювання, що функціонують на території громади, з метою реалізації проектів корпоративної соціальної відповідальності. Така практика є досить поширеною у світі та з кожним роком стає все більше підприємств, що виділяють значні кошти на реалізацію певних інфраструктурних, соціальних, освітніх та інших проектів для населення. Все більше компаній беруть за практику реалізувати корпоративну соціальну відповідальність та приносити благо на тій території, де вони працюють.

Перевагами такої групи акумулювання фінансових ресурсів для територіальної громади є [21]:

- значний обсяг фінансових ресурсів;
- тривалий термін використання;
- розподіл ризиків і потенційних прибутків між суб'єктами інвестування.

Важливими недоліками стають такі особливості:

- конкурсна основа вибору переможців;
- велика конкуренція;
- складність створення краудфандингового проекту;
- потребує фахового використання іноземних мов та інформаційного забезпечення.

Виділяючи такі джерела фінансування варто звернути увагу і на переваги та ризики, які при цьому слідує. В основному вони пов'язані із специфікою джерела утворення.

Відтак визначено структурування інструментів фінансового забезпечення місцевого розвитку, і в цьому контексті виокремлено інструменти залучення фінансових інвестицій, які являють собою фінансові ресурси, що отримані від фізичних чи юридичних осіб та спрямовані на реалізацію конкретних проектів,

та передбачають виконання певних зобов'язань перед інвестором (повернення коштів, виплата відсотків, дивідендів тощо), а також муніципальні облігації.

1.2. Бюджетні інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату на місцевому рівні

Водночас у складі такої структурної компоненти, як бюджет ТГ, варто, опираючись на постулати системності методології, виділити нерозривні його частки – доходи та видатки, оскільки «...фінансова діяльність будь-якого суб'єкта виявляється у задіяні цих складових» [9].

Бюджет стратегічного розвитку місцевих бюджетів є надзвичайно важливим елементом у складі місцевого бюджету, оскільки програми капіталовкладень є:

- основою економічного розвитку території;
- запорукою підвищення рівня добробуту населення громади.

Бюджет стратегічного розвитку та його вплив на соціально-економічний розвиток території показано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Вплив стратегічного розвитку місцевого бюджету на фінансовий і соціально-економічний розвиток ТГ [9].

Грошові ресурси бюджету розвитку можуть використовуватися на здійснення різноманітних програм соціально-економічного розвитку території ТГ для здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності, для фінансування субвенцій тощо, що пов'язано з розширеним відтворенням.

В процесі формування доходів місцевого бюджету вираховують суму доходів, що враховуються та які не враховуються у визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів – коштів, які безоплатно і беззворотно перераховуються з одного бюджету в інший. Впродовж останніх років актуальним є питання децентралізації бюджетної системи України, яка є важливою умовою незалежності та самостійності органів місцевої влади. На сьогоднішній день існує ряд проблем з формуванням бюджету розвитку у сільських громадах, особливо у тих, де чисельність населення не перевищує 500 осіб, адже такий вид бюджету там не формується.

У сільських громадах, із чисельністю населення від 500 до 1000 осіб бюджет розвитку формують лише 11% громад. Якщо брати села з населенням понад 5000 осіб, то такий бюджет існує у 66% громад, що свідчить про те, що там є бюджети саморозвитку. А у громадах із кількістю населення від 500 до 1000 осіб, такий бюджет розвитку складає 2,5% від загального обсягу бюджету ТГ, а у громадах більше 5000 осіб – 27%. Висновком є необхідність в проведенні адміністративно-територіальної реформи, а саме приєднання малих ТГ до більших, їх укрупнення, і укрупнення, відповідно, їхніх бюджетів [28].

Зі змінами законодавства збільшено перелік джерел, які зараховуються саме як бюджетні кошти для розвитку. Існують різні джерела для розвитку, зокрема це:

- кошти, які отримує бюджет від дивідендів, що надійшли;
- розрахунки за позики, що наповнюють бюджет з врахуванням відсотків;
- грошові надходження при відчуженні майна.

Формує бюджет розвитку громад:

- прийнятий єдиний податок, який повинні сплачувати підприємці малого бізнесу, а також і середнього;

- відсоток, що отримує громада продаючи земельні ділянки, якими вона ж і володіє (не сільськогосподарського призначення); надходження за послугу із надання гарантій місцевого значення [34].

Щоб вчасно і в повній мірі ТГ вирішувати усі місцеві проблеми, потрібно на законодавчому рівні зменшити залежність ресурсів місцевої влади від державних коштів, збільшити автономність ТГ.

У статті 64 Бюджетного кодексу України наведено перелік доходів, які формують бюджети територіальних громад. Однією з головних статей надходжень до бюджетів ТГ більше 60% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Ця частка податкового розподілу коштів припадає, відповідно до місця проведення податкової оплати, на міста, що мають обласне значення, райони та територіальні громади. І там, відповідно, формуються бюджети загального фонду міст, що мають обласне призначення, районне призначення та доходи загального фонду бюджету територіальних громад. Значно менший відсоток надходжень відведено на ТГ від області, які сплачують до їхнього бюджету 15% від обсягу загальних бюджетних надходжень.

До бюджетних інструментів сприяння ефективному місцевому розвитку відносять залучення інвестицій, збір податків (через їх збільшення чи оптимізацію). Ефективне використання того, що вже є напрацьовано, ефективне використання коштів, дозволяє їх примножувати, інвестуючи у розвиток нових проектів, тоді їх вистачатиме на більше. На рис. 1.3 сформовано механізм ефективності використання коштів територіальних громад.

Рис. 1.3. Механізм ефективності використання коштів територіальних громад [19].

Цей механізм включає залучення інвестицій, збір податків, ефективний контроль та підвищення прозорості використання бюджетних коштів. Багато науковців аналізують питання, як змусити відреагувати органи місцевого самоврядування (зважаючи на корупційну складову) і зважати на те, що такий проєкти їм не вигідний (владі). Коли очільник громади має усі важелі впливу на розподіл коштів, які надходять від податків до місцевого бюджету, йому не вигідна громадська організація із висвітленням теми, яка у більшості випадків воліла б роками бути в «сірій зоні».

Підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку ТГ, оскільки є джерелом надходжень до бюджету у вигляді податкових платежів, створюють нові робочі місця, сприяють соціальному розвитку та залучають інвестиції в ТГ. Результати аналізу виявили тісний взаємозв'язок між соціальними показниками та показниками діяльності підприємств регіонів [37].

Соціально-економічні показники вищі в тих регіонах, де спостерігаються найкращі показники діяльності підприємств. Тому стратегія розвитку УТС повинна включати механізми для покращення фінансової, інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств-членів. Роботи Булеєва та ін., довели зв'язок між інвестиційною діяльністю підприємств та

інвестиційну привабливість регіонів, до складу яких входять ці підприємства. Зазначалося, що у 2017 році найвищий рівень інвестиційної привабливості спостерігався у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Харківській областях та м. Києві.

У деяких територіальних громадах активне впровадження організаційно-адміністративних, економічних, податкових та митних інструментів поєднується з концептуальною ідеєю першокласного впровадження, так званих швидких економіко-податкових регуляторів, здатних залучати інвесторів за рахунок економічних вигод та подальше включення організаційно-розпорядчих заходів, які здатні підвищити рівень захисту прав власності та спрощують комплекс нормативних процедур, які мають впливати на обсяги залучення капітальних інвестицій за рахунок покращення інвестиційного клімату [15].

Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. (2015) пропонують використовувати пільговий податковий інструмент, як і у випадку з вільними економічними зонами, але механізм вирішення цього регуляторного заходу передбачає наявність інвестиційної складової з перспективою на майбутнє та на основі реального діалогу між представниками місцевої адміністрації і бізнесу.

Це призведе до формування сприятливого інвестиційного клімату, тобто середовища, в якому інвестори продовжуватимуть працювати без прямих податкових пільг, а також через небажання переїжджати в інші держави чи території через економічну недоцільність таких змін та через достатність комфорту у цьому районі.

Загалом можна виділити кілька факторів, які впливають на рішення інвестора залишитися або перевести власний капітал на роботу в інше місце. До таких факторів належать [41]:

- прямі економічні умови (рівень витрат на сировину, матеріали, інші ресурси, доступність на ринках збуту на цій території порівняно з іншими);
- рівень податкового навантаження;
- наявність накопиченого виробничого та комплексного потенціалу, що може створити певний ефект інерції капіталу;

- наявність сприятливого інституційного середовища для ведення бізнесу в даній місцевості.

Усі ці фактори впливають на прийняття інвестиційних рішень, але всі вони характеризуються фрагментарним і нерішучим типом. Наприклад, досвід створення та функціонування вільних (спеціальних) економічних зон в Україні свідчить про початкові позитивні результати цього заходу, але по-різному в різних місцях.

Наприклад, позитивна динаміка залучених інвестицій спостерігалася у східних областях України та в західних (наприклад, ВЕЗ «Яворів»), та в південних (ВЕЗ «Порто Франко», ВЕЗ «Рені» [35].

Однак відсутність активної регуляторної дії для створення позитивного бізнес-іміджу на територіях цих вільних економічних зон призвело до того, що після скасування пільг із прямих податків у 2005 році наявність капіталу у ВЕЗ «Порту Франко» та ВЕЗ «Рені» значно зменшився.

Крім фактора оптимізації оподаткування на території цих економічних зон, істотних факторів для стимулювання капітальних вкладень не було.

Також через відносно високу мобільність капіталу в логістико-комерційній діяльності, характерну для ВЕЗ «Порто-Франко» та ВЕЗ «Рені», оскільки це фактично площа морських, річкових та морських портів, значна частина інвестицій з цих зон було вилучено.

Фактор накопиченого виробничо-інтегрованого потенціалу, як важлива складова для формування позитивного ділового іміджу території, мав потужний вплив на підприємницьку діяльність ВЕЗ «Яворів».

Домінуюче для цієї території меблево-лакове, лакофарбове виробництво характеризується відносно низькою мобільністю вкладеного капіталу, тому виробничі процеси з кількома тисячами працівників сприяли подальшому функціонуванню цього пункту концентрації [39].

Також, запровадження механізму стимулювання інвестиційної діяльності шляхом прямого та непрямого економічного регулювання без створення

територій зі спеціальними режимами оподаткування, але в рамках територіальних громад унеможливить вплив політичних факторів.

Заходи непрямого економічного регулювання, у тому числі податкової підтримки, серед яких найперспективнішими регуляторними заходами можна вважати ті податки та збори, які віднесені до місцевих, і які закріплюють функцію формування та наповнення бюджетів територіальних громад (які вагомі в наповненні бюджетів територіальних громад:

- податок на доходи фізичних осіб (60% спрямовується до бюджетів громад);
- податок на власність;
- акцизний податок;
- єдиний податок та фіксований сільськогосподарський податок для малих підприємств; екологічний податок;
- податок на транспортні засоби; інші місцеві податки та збори [42].

Класичним заходом регулювання для більшості спеціальних економічних зон є застосування нульової ставки податку на прибуток протягом перших років реалізації інвестиційних проектів. Такі зміни вимагають прийняття спеціального закону та проходження законодавчих процедур із ризиками політичних спекуляцій.

На наш погляд, необхідно в такому випадку ввести норму звільнення від оподаткування податком на прибуток фінансового результату, інвестованого в господарську діяльність вітчизняного суб'єкта для реалізації інвестиційного проекту, за умови, що рівень заробітної плати найманих працівників у цьому проекті буде не менше ніж у подвійному розмірі середньої заробітної плати за видами економічної діяльності, де реалізується проект, або має бути втричі вищою за рівень мінімальної заробітної плати в країні.

Реалізація цієї пропозиції потребуватиме внесення змін до статті 157 Податкового кодексу України і, як наслідок, стане потужним інструментом для стимулювання розвитку інвестиційної діяльності в громаді без необхідності затвердження особливого правового статусу окремих територій [16].

Такий підхід відповідатиме принципу дотримання загальних економічних умов і правил господарської діяльності на основі рівних конкурентних переваг і можливостей.

Також метод цього звільнення від оподаткування не лише стимулюватиме зростання виплат заробітної плати, що підвищить соціальні стандарти на територіях, а й дозволить реалізувати проектний підхід до стимулювання інвестиційної активності, коли об'єктом пільги стане співрозмовник. інвестиційний проект, а не суб'єкт господарювання, що компенсує можливості оптимізаційних маніпуляцій.

Надання територіальним громадам реальних повноважень щодо управління базами та ставками основних місцевих податків і зборів дасть можливість забезпечити фінансову та бюджетну самодостатність територіальних громад [34].

Заходи непрямої державної підтримки включають сферу застосування різних інструментів. Застосовуючи спрощену процедуру надання місцевим суб'єктам господарювання в оренду землі (наприклад, у Нижньому Дунаї), предметом господарської діяльності є підписання договору з місцевою громадою про зобов'язання щодо інвестиційного розвитку місцевої інфраструктури.

Надання організаційно-консультаційної підтримки, адміністративний супровід інвестиційних проектів на основі партнерської та кредитної допомоги як внесок до статутного капіталу проектів з метою подальшої участі у розподілі прибутку та формуванні регіональних фондів підтримки.

Застосування спрощеного порядку реєстрації та ліквідації суб'єктів господарювання, які здійснюють інвестиційні проекти пріоритетних для громади видів економічної діяльності (пріоритети визначаються виходячи зі стратегії соціально-економічного розвитку території). Створення інвестиційного бренду громади територій, як-от інвестиційний бренд Нижнього Дунаю.

Отже, для формування ефективного інституційного середовища в інвестиційній сфері регіонів та покращення стану інвестиційного клімату необхідне комплексне поєднання економічних і неекономічних механізмів і заходів, що регулюють інвестиційну діяльність на регіональному (місцевому) рівні [23].

Саме тому, з метою забезпечення можливості території залишатися інвестиційно привабливою навіть без наявних прямих і непрямих економічних

стимулів (інструментів), пропонуємо концептуальний підхід до формування сприятливого інвестиційного клімату на місцевому рівні, суть якого полягає в тому, щоб врахувати особливості місцевого соціально-економічного розвитку та покласти їх в основу державної регуляторної політики та сталого розвитку на основі використання місцевих преференцій та врахування вимог державної інвестиційної політики.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

2.1. Сучасні тренди використання інвестиційних інструментів для фінансування місцевого економічного розвитку

На сучасному етапі для більшості регіонів України характерна розбалансована структура економіки, високий рівень зношеності основних виробничих фондів, слабка технічна оснащеність місцевого виробничого комплексу; технологічна відсталість системоформуючих виробництв, низька ефективність використання місцевого ресурсного потенціалу. Перелічені недоліки регіонального розвитку посилюють залежність соціально-економічної ситуації в регіонах від непрогнозованих кон'юнктурних коливань, нестабільної зовнішньоекономічної ситуації; знижують мотивацію регіонів до нарощування потенціалу й внутрішніх ресурсів розвитку через неефективність системи їх перерозподілу та використання; формують цикл екстенсивного типу регіонального розвитку, що негативно позначається на конкурентоспроможності національної економіки загалом.

Для забезпечення комплексного збалансованого розвитку регіонів особливого значення набуває активізація інвестиційних процесів через стимулюючи та підтримуючи важелі державної інвестиційної політики, що передбачає застосування відповідного управлінського інструментарію та виконання таких умов:

- розширення можливостей у регіонах щодо освоєння інвестиційних ресурсів, зокрема за рахунок стимулювання інвестиційного попиту з боку сфери послуг та виробничої сфери;
- створення сприятливих умов для здійснення інвестування, мінімізація та диверсифікація ризиків капіталовкладень;
- розвиток ринкової та інвестиційної інфраструктури, відповідне інформаційне та кадрове забезпечення.

Ситуація в інвестиційній сфері та ефективність державної інвестиційної політики є своєрідним барометром загального стану національної економіки. Якщо інвестиційний процес ослаблений, то немає того каталізатора, який

необхідний для кардинальної перебудови економіки країни. Саме інвестиційна політика визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій, вжиття раціональних та ефективних заходів для виконання загальнодержавних, регіональних і місцевих соціально-економічних та технологічних програм з метою зміцнення інвестиційного потенціалу регіону та територіальної громади, збільшення обсягів інвестицій у реальний сектор економіки.

Якісним показником, який дає змогу оцінити ефективність державної інвестиційної політики є показник мультиплікації капітальних інвестицій. Оцінку ефективності капітальних інвестицій в Україні можна провести використовуючи матеріали Державної служби статистики.

Для розрахунку ефективності інвестицій в основний капітал використовується мультиплікатором інвестицій. Мультиплікатор інвестицій, згідно теорії Кейнса, показує в якій пропорції підсумковий приріст національного доходу більше впливає на приріст інвестицій. В сучасному розумінні мультиплікатор інвестицій в основний капітал є приріст номінального ВВП до приросту капітальних інвестицій, ще його називають коефіцієнт пропорційності. Тобто чим більший розрахований мультиплікатор інвестицій тим більше буде приріст номінального ВВП.

Розрахований нами мультиплікатор інвестицій з 2017 по 2020 роки (табл.2.1.) свідчить про ефективне розміщення капітальних інвестицій, які дають збільшення ВВП. Вже у 2021 році мультиплікатор інвестицій характеризується від'ємним значенням, що свідчить про нераціональне, неефективне розміщення капітальних інвестицій.

Таблиця 2.1

Оцінка ефективності інвестицій в основний капітал в Україні за 2016 - 2021 роки

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Номінальний ВВП (млрд. грн.)	1979,5	2383,2	2982,9	3558,7	3974,6	4194,1
2. Капітальні інвестиції (млн. грн.)	273,1	359,2	448,5	578,7	623,9	419,4
3. Мультиплікатор капітальних інвестицій		4,69	6,7	4,42	9,2	- 0,038

Джерело: [25].

Але, враховуючи проблеми, з яким стикнувся виробничий та аграрний сектори (посуха, низька врожайність сільськогосподарських культур, жорсткі карантинні обмеження), а значна частина капітальних інвестицій була спрямована саме в сільське господарство, а також в харчову та переробну промисловість це пояснює отриманий нами такий результат.

Наведені дані на рис.2.1 свідчать про те, що у 2017 році Київська область займала 1,84% від загального обсягу капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету в Україні., у 2018 році – 1,44%, у 2019 році – 1,39%, у 2020 році – 1,33%, у 2021 році – 1,45%. Нажаль, фінансування капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету у Київській області знаходиться на дуже низькому рівні.

Рис. 2.1. Фінансування капітальних інвестицій за рахунок місцевих бюджетів по Україні та Київській області за 2017-2021 роки

Джерело: за даними [18]

За рахунок коштів місцевих бюджетів у 2017 році в Київській області профінансовано 2,49% від загальної їх кількості в Україні, у 2018 році – 2,16%, у 2019 році – 1,69%, у 2020 році – 2,03%, у 2021 році – 2,09%. За досліджуваний період спостерігається зменшення обсягів фінансування капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів у їх загальній кількості по Україні. Ця негативна тенденція має бути усунена, і органи місцевої влади мають вживати невідкладні заходи щодо збільшення обсягів залучення коштів місцевих бюджетів у загальному обсязі капітальних інвестицій.

місцевої влади мають вживати невідкладні заходи щодо збільшення обсягів залучення коштів місцевих бюджетів у загальному обсязі капітальних інвестицій.

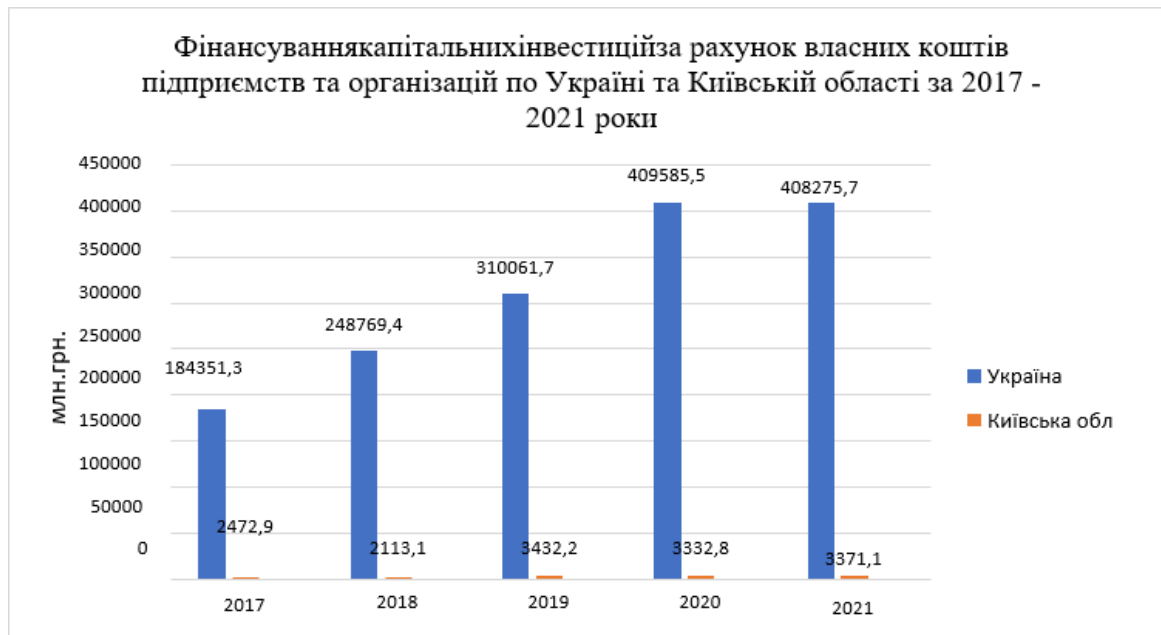

Рис. 2.2. Фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємств та організацій по Україні та Київській області за 2017-2021 роки

Джерело: за даними [18]

Розглянувши показники, які характеризують фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємств та організацій по Україні та Київській області та по Україні (рис. 2.2), можемо побачити, що питома вага Київської області у загальній кількості фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємств по Україні у 2017 році складає – 1,34%, у 2018 році – 0,85%, у 2019 році – 1,1%, у 2020 році – 0,8%, у 2021 році – 0,8%.

Проведений аналіз інвестиційної політики на державному та регіональному рівнях показує низьку ефективність дій органів державної влади та місцевого самоврядування щодо інвестиційної діяльності в регіоні. Державні та регіональні органи влади повинні проводити активну фінансово-інвестиційну та соціальну політику, яка мінімізує розриви у розвитку регіонів, адже нехтування цими проблемами призведе до посилення безробіття, старіння населення, а отже значним навантаженням на місцеві бюджети та Пенсійний фонд України. Задачею уряду щодо вирішення цих проблем є забезпечення політико-економічної та законодавчо-правової безпеки, сприяння та заохочення приватних інвесторів, як вітчизняним так і

зарубіжним до співпраці, інвестуванні у нові проекти та напрямки, що у майбутньому сприятиме соціально-економічному, технологічному та комунікаційному розвитку окремих регіонів та країни в цілому.

Проведені дослідження яскраво свідчать про необхідність активізації інвестиційної політики у Рівненській області, яку доцільно проводити вживаючи наступні заходи:

- докладати зусиль по зміцненню зв'язків з міжнародними, державними та регіональними інвестиційними фондами;
- сприяти індустріалізації, діджиталізації, що дозволить спростити доступ інвесторів у регіон, сприяти забезпеченню отримання інформації для потенційних інвесторів щодо програм, проектів;
- підвищувати інвестиційно-інноваційну спрямованість територіального розвитку на основі формування технопарків і технополісів;
- підтримувати розвиток державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері;
- сприяти покращенню інфраструктурної та організаційно - правової підтримки інвестиційної діяльності, мінімізувати тиск на інвесторів та забезпечувати додаткові гарантії.

В цілому для стимулювання і розвитку національної економіки необхідно забезпечити нарощування інвестиційних потоків та звернути увагу на наступні моменти: формування нормативно-правової бази інвестиційного ринку; підвищення якості управління державними інвестиціями, а також відповідальності державних органів за реалізацію інвестиційної політики; виявлення надійних джерел і нових методів фінансування інвестицій, визначення пріоритетних для капіталовкладень секторів економіки з відповідними заходами щодо їх просування; створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою підвищення їх інвестиційної активності, підйому економіки, підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем; інтенсивне проведення за кордоном презентації інвестиційного потенціалу для стимулювання іноземних інвесторів; розробка інвестиційних проектів, що дозволяють залучити нові, нетрадиційні країни-інвестори.

Регіональні господарські комплекси в Україні характеризуються

переважно монофункціональною спрямованістю. Для більшості областей регіонально -центричне значення мають одна чи дві галузі, які, у свою чергу, забезпечують економічний базис інших регіональних показників.

Наприклад, у 16 регіонах основними видами господарської діяльності виступають сільське господарство, переробка сільськогосподарської сировини та харчова промисловість (традиційні аграрні області – Вінницька, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська). У Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій областях найбільша частка в обсягах регіонального виробництва припадає на металургію та металообробку, у Запорізькій та Сумській – на машинобудування, Луганській та Полтавській – на виробництво коксу та ядерного палива. Вузькоспрямованість господарської діяльності може призвести до формування депресивного стану території, що найяскравіше спостерігається в розвитку так званих «старопромислових» вугледобувних регіонів і малих міст України [8, с. 89].

Від часів набуття незалежності України в технологічній структурі національної економіки України переважають III, IV уклади. (додаток Б)

Протягом всього періоду незалежності загальноекономічна ситуація погіршувалася: питома вага традиційного третього укладу критично збільшується на фоні скорочення частки передових інноваційних технологій, що унеможлиблює перехід країни до постіндустріального суспільства.

Характерний для України технологічний консерватизм призвів до інституційної неспроможності щодо сприйняття інновацій та, відповідно, спричинює відставання країни від розвинутих держав в освоєнні V-VI технологічних укладів, питома вага яких у 2010 р. становила, відповідно, 4% і 0,1%.

У 2016 році ОЕСР змінив методику поділу видів економічної діяльності за технологічними секторами у залежності від інтенсивності наукових витрат. Якщо раніше диференціація здійснювалася лише для промисловості, то зараз всі види економічної діяльності (у результаті зростаючої ролі послуг у світовій економіці), а не тільки промислові, розподіляються на п'ять технологічних секторів – високотехнологічний з часткою витрат на науку більше 20% валової доданої вартості (ВДВ) даного сектору, середньовисокотехнологічний (5% - 20%), середньотехнологічний (1,8% - 5%), середньонизькотехнологічний

(0,5% - 1,8%) та низькотехнологічний (менше 0,5%). Наукоємні ВЕД, тобто ВЕД, що витрачають значну частку своїх доходів на наукові дослідження, охоплюють як виробничий сектор, так і сферу послуг і включають 2 технологічних сектори – високо- і середньовисокотехнологічний. До них відносяться сім промислових ВЕД та чотири ВЕД сфери послуг. Хоча підприємства середньовисокотехнологічного сектору витрачають відносно меншу частку свого доходу на НДДКР порівняно з високотехнологічними виробничими ВЕД, вони виробляють багато продуктів, що включають передові наукові технології. Наприклад, легкові та вантажні автомобілі містять складні датчики та програмне забезпечення для запобігання аварій, оптимізації роботи двигуна та максимальної економії палива тощо. Державне управління та оборона, освіта, охорона здоров'я регулюються державою, менш керовані ринком, тому ОЕСР виключив їх із розподілу за технологічними секторами [7].

Так, частка фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП протягом 2019-2021 рр становить лише 0,3%. При цьому, основним джерелом фінансування інновацій залишаються власні кошти підприємств (2021 р. - 12474,9 млн грн або 87,7% загального обсягу фінансування інновацій). Кошти державного бюджету у 2021 р. отримали 6 підприємств, загальний обсяг яких становив 556,5 млн грн (3,9%); кошти іноземних інвесторів отримали 3 підприємства в обсязі 42,5 млн грн (0,3%); обсяг коштів з інших джерел становив 1147,0 млн грн (8,1%) [7].

Критичність ситуації посилює наявний значний розрив рівнів активності технологічних секторів між регіонами України, що засвідчує асиметрію в технологічному розвитку та неефективність управлінських рішень щодо розміщення інвестиційних ресурсів. У східних регіонах домінує середньонизькотехнологічний сектор, а в центральних і західних – високотехнологічний середньовисокотехнологічний сектори.

Для виправлення такого становища та планомірної реалізації заходів зі стабілізації соціально-економічного розвитку регіонів необхідно значно посилити роль інструментів та інституцій регулювання регіонального розвитку, які, по-перше, мають врегулювати питання взаємовідносин органів місцевого самоврядування регіонів і громад з органами влади, бізнесом та

громадськими організаціями, а по-друге, значно спростити процедуру доступу до інвестиційних ресурсів. Низка таких інструментів та інституцій, дія яких була започаткована або кардинально модифікована у 2014–2016 рр., нині підтверджує свою ефективність. Такими інституціями, зокрема, є Державний фонд регіонального розвитку в Україні (ДФРР), пріоритетними завданнями діяльності якого є вирівнювання регіональних диспропорцій розвитку та досягнення стабільного соціально-економічного зростання на місцевому й регіональному рівнях, підтримка регіональної конкурентоспроможності, співробітництва територіальних громад; офіси реформ, агенції регіонального розвитку, Міжвідомча координаційна комісія з питань регіонального розвитку, Рада регіонального розвитку, а модераторними інструментами – регіональні стратегії та державно-приватне партнерство.

Так, реалізацію державної політики сталого розвитку України на регіональному рівні декларує Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [17]. Стратегія є основним документом для координації державної політики у різних сферах, виконання секторальних стратегій розвитку, єдності держави, досягнення в регіонах та територіальних громадах ефективності використання державних ресурсів в інтересах людини.

Стратегічна мета державної регіональної політики до 2027 року може бути реалізована на основі трьох стратегічних цілей: підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; формування згуртованої держави в гуманітарному, соціальному, економічному, безпековому, просторовому, екологічному вимірах; розбудова ефективного багаторівневого врядування [19, с. 520].

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в межах бюджетних програм, державного фонду регіонального розвитку; субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам; коштів місцевих бюджетів; коштів міжнародних фінансових організацій, міжнародних донорів, секторальної підтримки ЄС, коштів інвесторів, технічної допомоги власних коштів підприємств [13].

В світова практика реалізації державних та місцевих програм і проектів демонструє широкий спектр джерел та форм фінансування. Доцільно саме джерела фінансового забезпечення розглядати як базову класифікаційну

ознаку систематизації інвестиційних інструментів для фінансування місцевого розвитку (рис.2.3.).

Рис.2.3. Класифікація інструментів фінансування місцевого економічного розвитку

Джерело: за даними [9, с. 65].

Серед наведеного комплексу інструментів саме бюджетні інструменти на сьогодні забезпечують фінансування економічного розвитку. Бюджетні ресурси формуються завдяки внутрішнім джерелам міста, громади, зовнішнім джерелам. До таких інструментів відносять: продаж або оренда комунального майна, податки, збори та інші платежі, зокрема місцеві податки та збори (механізм фінансування місцевого розвитку), субвенції, місцеві цільові програми, муніципальне замовлення та ін. [8, с. 61].

Найвагомішими для економічного розвитку є субвенції на фінансування інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, на місцевий соціально-економічний розвиток, формування інфраструктури територіальної громади. В доходах бюджетів міст обласного значення України частка субвенцій становить 47%, у бюджетах міст районного значення – 3,2%; у

бюджетах громад – 45%, в обласних бюджетах – 36%, що свідчить про їхню важливість для економічного розвитку [19, с. 520].

Спільними ознаками субвенцій є їхній цільовий характер і вимоги щодо забезпечення економічної ефективності. Станом на 1 січня 2022 року обсяг загальної бюджетної підтримки програм і проектів соціально-економічного розвитку територій в Україні становив 16,1 млрд. грн., що у 32 рази більше проти 2014 року. У 2021 році кошти субвенції було розподілено між 665 територіальними громадами (1,9 млрд. грн.), у 2022 році — 806 територіальними громадами (2,1 млрд. грн.), пропорційно до площі території та кількості сільського населення (додаток Б) [22].

Фінансово-кредитні інструменти та грантові інструменти лише починають набирати обертів та закріплюватися у практиці.

До інвестиційних інструментів відносять державно-приватне партнерство, лізинг, індустріальні, наукові та технологічні парки.

Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, установленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом.

Державно-приватне партнерство для України – це відносно нова форма середньо - і довгострокової взаємодії держави і бізнесу для вирішення суспільно значущих завдань на взаємовигідних умовах. Потенційна успішність розвитку державно-приватного партнерства позначена можливостями досягнень кращих результатів в тих сферах, де особливо явно позначаються недоліки ринку або існують проблеми з реалізацією завдань, що традиційно вважаються прерогативою держави, в умовах уповільнення темпів глобалізації економіки.

У світовій практиці виділяють такі основні способи впровадження проєктів публічно-приватного партнерства:

а) «Контракти на управління й оренду» (Management and Lease Contracts) - модель ППП, коли приватна компанія бере на себе управління державним інфраструктурним об'єктом на фіксований період часу. Водночас право власності й обов'язок фінансування залишаються за державою (ОМС). Цю групу становлять такі різновиди цієї моделі:

- «Контракт на управління» (МС — Management Contract) — держава оплачує приватній компанії її витрати на управління своїми активами; за експлуатаційні ризики несе відповідальність держава (ОМС);

- «Договір оренди» (LC — Lease Contract) — держава (ОМС) надає своє майно (інфраструктурні об'єкти) в оренду приватному операторові на зворотній основі; експлуатаційні ризики приватна компанія бере на себе;

б) «Концесії» (Concessions) — модель ППП, коли приватний сектор бере на себе управління належною державі (ОМС) власністю (інфраструктурним об'єктом) і значні інвестиційні ризики протягом певного періоду.

в) «Проекти із чистого аркуша» (Greenfield Projects) — приватна компанія або спільне державно-приватне підприємство здійснює будівництво й експлуатацію нового інфраструктурного об'єкта протягом періоду контракту, після закінчення якого об'єкт може бути повернений державі.

г) «Передання активів» (Divestitures) — приватна компанія купує пакет акцій державного / комунального підприємства, що володіє інфраструктурним об'єктом, через публічний продаж активів, програму приватизації та інші механізми.

У межах здійснення ДПП можна укладати:

- концесійний договір;
- договір управління майном (виключно за умови передбачення в договорі, укладеному в межах державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера);
- договір про спільну діяльність;
- інші договори.

Договір, укладений у межах державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначають відповідно до цивільного законодавства України.

За даними голови Київської обласної військової адміністрації Олексія Кулеби, станом на липень 2022 року на Київщині під час бойових дій було пошкоджено орієнтовно 26 тисяч об'єктів. Очевидно, що на територіях, де тривають активні бойові дії, кількість пошкоджених/зруйнованих будівель постійно зростає.

Очевидною є необхідність розроблення плану відновлення цих об'єктів та залучення фінансування на це. Наразі створено дорадчий орган – Національну раду з відновлення України від наслідків війни, до якого входять представники влади та експерти. Основним завданням Ради є розроблення плану заходів із післявоєнного відновлення та розвитку України. Наразі цей план у вільному доступі ще не опубліковано.

Паралельно Агенція регіонального розвитку Київської області (АРР КО) активно популяризує розвиток державно-приватного партнерства (ДПП) у Київській області. Зокрема, АРР КО пропонує громадам допомогу в залученні нового бізнесу (інвестицій) та супровід інвестиційних проєктів. За інформацією АРР КО, вони реалізували три інвестиційні проєкти із загальною сумою інвестицій 154 млн євро і створенням 1200 нових робочих місць.

Лізинг — інструмент інвестування власних чи залучених фінансових коштів і майнових відносин, що виникають у разі передання предмета лізингу (рухомого й нерухомого майна) у тимчасове користування на підставі його придбання та здавання в довгострокову оренду.

Для місцевих органів влади лізинг — це реальний шлях збільшення надходжень у бюджет, створення робочих місць. Інтерес держави полягає в тому, що лізинг виступає важливим фактором подолання кризових явищ в аграрному секторі, створює умови для зростання виробництва продукції і сприяє забезпеченню продовольчої безпеки країни. Активне впровадження лізингових операцій сприяє оновленню основних фондів завдяки збільшенню доступу підприємств до зовнішніх джерел фінансування інвестицій і розвитку малого та середнього бізнесу завдяки більшій доступності лізингових операцій порівняно з іншими інструментами запозичень.

Розвиток українського ринку лізингових послуг залежить від обізнаності потенційних клієнтів про лізинг. Гарантією позитивної динаміки зростання ринку лізингу є широка інформованість про те, що лізинг дозволяє обом сторонам досягати своїх цілей: клієнтам — переоснащувати виробничі потужності і розвивати бізнес, а лізинговим компаніям — реалізовувати фінансові проекти та розширювати комплекс послуг.

Індустріальний парк або промисловий парк — територія, виділена при плануванні міста для промислового розвитку. Метою створення таких парків є забезпечення підприємств спільною розвиненою інфраструктурою та забезпечення контролю над виробництвом та впливом на довкілля. Порядок створення, діяльності індустріальних парків на території України регламентується законом України про «Індустріальні парки»^[1]. Промислові парки зазвичай розташовуються на околицях міст або поза основними житловими районами міста, зазвичай забезпечується гарною транспортною доступністю, в тому числі автомобільним і залізничним транспортом.

В Україні ж на сьогодні внесено до реєстру вже 52 індустріальні парки. Щоправда, кількість тих, що повноцінно функціонують, можна порахувати на пальцях однієї руки. За словами експертів, мова йде лише про чотири якісні інфраструктурні об'єкти, які вже мають резидентів з реально працюючими заводами. Це:

- Індустріальний парк «Біла Церква» (Київська область);
- Вінницький індустріальний парк;
- Індустріальний парк «Соломоново» (Закарпатська область);
- Індустріальний парк «Коростень» (Житомирська область).

У разі позитивного рішення про податкове стимулювання резидентів парків, як вважають в Міністерстві розвитку громад та територій України, ефект від побудови 25 нових індустріальних парків не забариться. І протягом трьох найближчих років через цей механізм в Україну буде залучено мільйонні інвестиції.

Загалом же за консервативним сценарієм – передбачається повноцінний запуск в Україні 50 індустріальних парків (з числа вже існуючих та нових), серед яких в існуючі парки у середньостроковій перспективі буде інвестовано

\$50 млн., а в нові – \$100 млн. Таким чином, додатковий обсяг залучення інвестицій складе \$2,85 млрд.

Оптимістичний же сценій передбачає повноцінний запуск в Україні 100 індустріальних парків), серед яких в існуючі парки у середньостроковій перспективі буде інвестовано \$100 млн, а в нові – \$200 млн. Звідси додатковий обсяг залучених інвестицій складе \$15,7 млрд. дол.

Розрахунки наших законодавців ґрунтуються на тому, що з додатково залучених інвестицій близько 50% складуть інвестиції в основних капітал, решту – інвестиції в оборотний капітал й різноманітні статті витрат. З огляду на те, що у 2019 р. (який взято за базовий) капітальні інвестиції в Україні склали \$23,7 млрд (624,0 млрд. грн), додаткове зростання капітальних інвестицій у відносному вираженні за консервативним сценарієм оцінено у 6,0%, за оптимістичним – у 33,1%.

Крім того, індустріальні парки зможуть допомогти вирішити одну з головних проблем сьогодення – виїзд українців за кордон на заробітки. Оскільки завдяки новим робочим місцям, які згенерують ІП, у громадян з'явиться можливість працювати і достойно заробляти в рідній країні. За підрахунками міністерства, 1 гектар території парку може забезпечити 50 українців роботою, а один середній ІП створить близько 1 тисячу нових робочих місць.

Планується, що кожного року з державного бюджету виділятиметься щонайменше 2 млрд грн на фінансування будівництва, реконструкції, функціонування та облаштування індустріальних парків. Зокрема, кошти виділятимуться і на надання компенсації відсоткової ставки за кредитами для здійснення господарської діяльності індустріальних парків.

Наукові парки зачасти є крупними науковими кластерами (центрами), які будуються на спеціальних окремих територіях, інфраструктура складається з соціального кластера, інформаційного кластера, інженерного кластера, виробничого кластера та наукового кластера [2]. Зазвичай базою наукового парку є університет або інший науковий центр, в додаток до них сервісні компанії, фірми та виставочні павільйони. Зараз на базах наукових парків створюється також венчурний бізнес, венчурні фонди. Венчурний фонд — це інвестиційна компанія нового типу, підприємство, яке фінансує новий

ризикований бізнес, який в свою чергу розробляє певну інновацію сервісну чи продуктову. Зазвичай венчур ототожнюється з розвитком швидкого, динамічного бізнесу, піднімає науковий потенціал країни та здатність конкурувати в міжнародному середовищі. Прикладами таких розробок є Інтернет, комп'ютери та біотехнологічна сфера. Чи далі тим більше результативні досягнення, в США в XXI столітті 4% топових динамічних компаній, за допомогою підтримки венчурного бізнесу створили ~70% нових робочих місць [3]. Середовище роботи наукових парків — середовище, де створюються нові технології, які в свою чергу створюють нову продукцію, сервіси і маркетингові активності [4].

На даний момент в Україні зареєстровано понад 26 наукових парків (Корпорація «Науковий парк Київський університет імені Тараса Шевченка»; Корпорація «Науковий парк Миколаївського національного аграрного університету «АГРОПЕРСПЕКТИВА»; Науковий парк «Інноваційноінвестиційний кластер Тернопілля»; Науковий парк «ФЕД»; Науковий парк «Синергія»; Науковий парк «Наукоград - Харків»; Науковий парк Національного університету біоресурсів і природокористування «Стале природокористування та якість життя»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Київського національного економічного університету»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Аерокосмічні інноваційні технології»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Енергоефективні технології»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Профілактична медицина та охорона праці – новітні системи та технології»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Біометричний інноваційно-технологічний кластер «БІТеК»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Центр трансферу технологій цивільного захисту»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Одеського політехнічного університету»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Прикарпатський університет»; Науковий парк товариства з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «ДонНУ- Поділля»; Товариство з обмеженою

відповідальністю «Науковий парк Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління «ЧОРНОБИЛЬ»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Хімічні технології»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Ужгородський національний університет»; Науковий парк «Київська політехніка» ; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Агрозоовет»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Одеського державного аграрного університету»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «КАРДІО ПЛЮС»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського «Університетський Арсенал»»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Херсонської державної морської академії «Інновації морської індустрії»; Товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк Львівського університету «Інновації та підприємництво»; Науковий парк «Наука і безпека»; ТОВ «Науковий парк Національної металургійної академії України»; ТОВ «Науковий парк університетів «Інноваційні технології та кібербезпека»).

Технопарки є зонами економічної активності, які поєднують потенціал університетів, науково-дослідних структур, промислових підприємств та суб'єктів інноваційної інфраструктури регіонального загальнодержавного та міжнародного рівнів.

За останні роки і в Україні, і в усьому світі технопарки або територіально-виробничі наукові комплекси стали найбільш ефективною організаційно-економічною формою інтеграції науки і виробництва серед усіх інших інноваційних структур.

Слід зазначити, що недостатність грошової підтримки технопарків особливо відчутною стала у наш час, бо поступово українські інноваційні підприємства повертаються до більш менш повноцінного життя. Донедавна джерелами фінансування цієї галузі були власні кошти ініціаторів-учасників, фінансування від Державного фонду розвитку громад та територій. Однак такі джерела були вкрай обмежені у можливостях, тому й до початку 2022 р. фундаментальним рушієм розвитку інновацій стали приватні інвестори. Працюючими на такому виді фінансування є індустріальні технопарки В.

Хмельницького: «UNIT.City», «LvivTech.City», «UNIT.City Kharkiv»; інноваційно-промисловий парк О. Ярославського «Еконополі-ХТЗ», що має бути побудований до 2029 р. [1] Зараз з'явився інтерес до цієї сфери в українських банків, західних партнерів, вітчизняних інвестиційних фондів, які залучають фінансування в цю сферу (UkraineInvest), виникли проекти створення спеціалізованих фондів під егідою окремих міністерств, громадських об'єднань, Президента та КМУ. Так, Міністерство фінансів України співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, які за допомогою банківських послуг планують видавати субкредити за більш низькими відсотковими ставками підприємствам технопарків. У Державному бюджеті на 2022 р. було вперше закладено 400 млн грн на індустріальні парки, та заплановане збільшення суми на різні напрямки у наступному році, що має стати стимулом до появи інноваційних технопарків. Варто зауважити, що результативність буде оцінена не за кількістю парків, а за обсягом залучених інвестицій та створених робочих місць (прогнозовано 50 робочих місць на 1 га парку) [2]. Прикладом перспективи кредитування технопарків в Україні є створення муніципального індустріально-технологічного парку «Кристал» у м. Вінниця (вартість технопарку 103,5 млн грн), який має запрацювати на повну потужність у 2027 р. На його розбудову на території колишніх приміщень заводу «Кристал» за проектом «Великого будівництва» В. Зеленського було виділено 4 млн грн від місцевої влади та 10 млн грн кредитних коштів із закладеного на 2022 р. Державного бюджету зі строком виконання робіт до 31 грудня 2022 р. Ціллю діяльності буде розвиток освіти («дитячий технопарк»), ІТ-галузь та стартапноваторство (Центр розвитку підприємництва) зі створенням приблизно 1000 робочих місць у Подільському регіоні [3;4]. Перспективність активного ведення діяльності сьогодні в межах технопарків та індустріальних парків описано у ряді таких переваг: 1. Компенсація відсоткової ставки за кредитами. Таку компенсацію може бути надано за кредитами, які отримані з метою облаштування чи ведення бізнесу в межах технопарків; 2. Фінансування без зобов'язань повернення отриманих коштів. Таке фінансування надається за умови, що отримані кошти буде використано для облаштування парків та забезпечення будівництва інфраструктури (автошляхи, лінії зв'язку, засоби тепло-, газо-, водо- та електропостачання,

інженерні комунікації). 3. Компенсація витрат на підключення та приєднання до інженернотранспортних мереж. 4. 21 червня 2022 року ВРУ ухвалила додаткові пільги для учасників індустріальних парків, серед яких звільнення від ПДВ та сплати мита при ввезенні устаткування, обладнання та комплектуючих до них матеріалів без права відчуження цього обладнання протягом 5 років; звільнення від податку на прибуток учасникам парку на 10 років за умови реінвестування тієї частини прибутку, яка звільнена від оподаткування; право органів місцевого самоврядування надавати пільги з місцевих податків [4;5].

Отже, позитивна динаміка розвитку сфери спостерігається у розмороженні процедури реєстрації нових індустріальних парків. З вересня подано близько 10 нових заявок на реєстрацію, які потребують фінансової підтримки у вигляді вигідного кредитування. Наприклад, у червні 2022 р. Урядом вписано до відповідного реєстру індустріальний парк «Марамуреш» у Закарпатській області (спрямування на розвиток деревообробної промисловості та меблевого виробництва) та індустріальний парк «Л-ТАУН» у Київській області (спеціалізація на агропромисловості й машинобудуванні) [6]. Таким чином, індустріальні парки змогли вийти на новий щабель функціонування саме завдяки активізації процесу кредитування та фінансової допомоги паркам. У перспективі технопарки можуть зібрати навколо себе купу інноваційних підприємств, а це вплине на розвиток нашої держави. Але якщо в умовах війни не буде вжито додаткових заходів щодо покращення умов для роботи сучасних технопарків, то цілком можливою стане втрата можливості збагачення нашої держави за рахунок даної сфери.

Досить важливу роль для стимулювання розвитку української економіки відіграють іноземні інвестиції. Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати ряд вигід, а саме: є поліпшення платіжного балансу; трансфер новітніх технологій та ноу-хау; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо). Водночас, використання іноземних інвестицій для країни є потенційним джерелом загроз, таких як експлуатація сировинних ресурсів та забруднення

навколишнього природного середовища, підвищення рівня залежності країни від іноземного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон [18, с. 63].

Входження іноземних інвесторів у сировинні сектори товарних ринків є вкрай неефективним для країни-реципієнта, оскільки сума інвестицій обмінюється на право участі в розподілі сировини, яка за своєю питомою вартістю є дуже дешевою. За часткою іноземного капіталу в різних секторах товарних ринків ми, у свою чергу, можемо робити висновки про ступінь еволюційної розвиненості інвестиційного ринку в країні та про ступінь ефективності інвестиційного процесу.

Вищенаведене вимагає визначити основні принципи побудови методів підвищення ефективності управління інвестиційними процесами в комплексному розвитку регіонів. Основоположними є наступні [37]:

1. Принцип оптимального поєднання методів державного регулювання і ринкових механізмів господарювання. Застосування методів індикативно-мотиваційного і програмно-цільового управління інвестиційними процесами в територіальних громадах, залежно від об'єкта управління. При цьому обов'язкова реалізація першого з них і бажано другого на основі системи нормативів еколого-соціально-економічного розвитку громади.

2. Принцип дотримання макроекономічних і структурних пропорцій еколого-соціально-економічного розвитку. Експертиза інвестиційних проектів і процесів за встановленими для міст критеріями економічної, соціальної та екологічної ефективності.

3. Принцип ефективного використання всіх наявних джерел фінансування та вибір найбільш ефективних форм державної підтримки пріоритетних інвестиційних програм і проектів.

4. Принцип цілеспрямованої та ефективної інституціональної підтримки рівня активності інвестиційних процесів. Забезпечення стабільності, формування інформаційної бази, моніторингу інвестиційної діяльності в розрізі географічних і галузевих сегментів.

5. Принцип запобігання необґрунтованій асиметрії еколого-соціально-економічного розвитку міст. Аналіз диференціації розвитку, побудова

рейтингу інвестиційної привабливості й ефективності інвестиційних процесів з метою отримання інформації про інвестиційні потреби міст.

6. Принцип мультиплікатора. Цей принцип спирається на взаємозв'язок галузей і зводиться до такого: збільшення попиту на один товар зумовлює збільшення попиту на зв'язані товари. Знання технології виробництва дозволяє розрахувати коефіцієнти кореляції. Мультиплікатор забезпечує визначення часу і впливу одного виробництва на суміжні. Своєчасне використання такої інформації дає змогу запобігти неефективному інвестуванню і визначити інші, результативніші, напрями інвестиційних вкладень. Цей принцип необхідно враховувати при формуванні інвестиційної стратегії.

7. Принцип інноваційності інвестиційних проектів. Пріоритетами державної інвестиційної політики в сучасних умовах має бути сприяння усуненню диференціації в соціально-економічному розвитку територіальних громад на основі модернізації виробництва і його структурної перебудови; підвищенню конкурентоспроможності обробного сектора промисловості; комплексному обґрунтуванню виробничої і невиробничої інфраструктури.

Окреслені принципи та імперативність комплексного місцевого розвитку вимагає нових організаційно-методичних підходів до формування інвестиційного процесу, управління інвестиційною діяльністю, побудови інвестиційної політики на місцевому рівні. Територіальні утворення стають основною ланкою управління економічним розвитком, а центром будь-якої системи цілей їх розвитку є поліпшення якості життя населення. У розгорнутому вигляді така система цілей являє собою ядро – розвиток міста як багатофункціональної системи, інтегрованої у вітчизняну і світову економіку, що створює сприятливе середовище для життя й економічної активності, а також підцілі – підвищення доходів і рівня зайнятості, покращення загальних умов життя як результат зростання ефективності віддачі ресурсів і бюджетних коштів.

2.2. Аналіз місцевого бюджету розвитку та оцінка інвестиційної привабливості бізнес-середовища Ірпінської територіальної громади

Бюджет Ірпінської міської територіальної громади розробляється з урахуванням вимог Бюджетного та Податкового кодексів України, положень програми діяльності Кабінету Міністрів України, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 та інших прогностичних та програмних документів економічного і соціального розвитку, а також реалізації реформ у галузі освіти, охорони здоров'я та напрямів впровадження механізму децентралізації згідно Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», а також волевиявлення громадян громади щодо об'єднання в Ірпінську міську територіальну громаду.

Ірпінська міська територіальна громада – територіальна громада в Україні, в Бучанському районі Київської області. Адміністративний центр – місто Ірпінь. Утворена 12 червня 2020 року шляхом об'єднання Ірпінської міської ради обласного значення, Козинцівської сільської ради Бородянського району та Михайлівсько-Рубежівської сільської ради Києво-Святошинського району.

Військове вторгнення 24 лютого 2022 року російської федерації на територію України та подальше розгортання бойових дій завдали серйозного удару українській економіці, що безумовно відобразилося на виконанні бюджетних показників за 2022 рік Ірпінської міської територіальної громади.

Обсяг виконання загального та спеціального фондів бюджету Ірпінської міської територіальної громади за 2022 рік склав по доходах 560 219 278,81 грн., по видатках 460 985 422,96 грн.

При уточненому плані за 2022 рік по доходах загального фонду бюджету Ірпінської міської територіальної громади 634 791 815,0 грн. фактично до бюджету надійшло 532 253 489,29 грн., що становить 83,85 % виконання.

По податку на доходи фізичних осіб при уточненому плані за 2022 рік 243 600 000,00 грн. фактично надійшло 191 109 361,68 грн., що становить 78,5%.

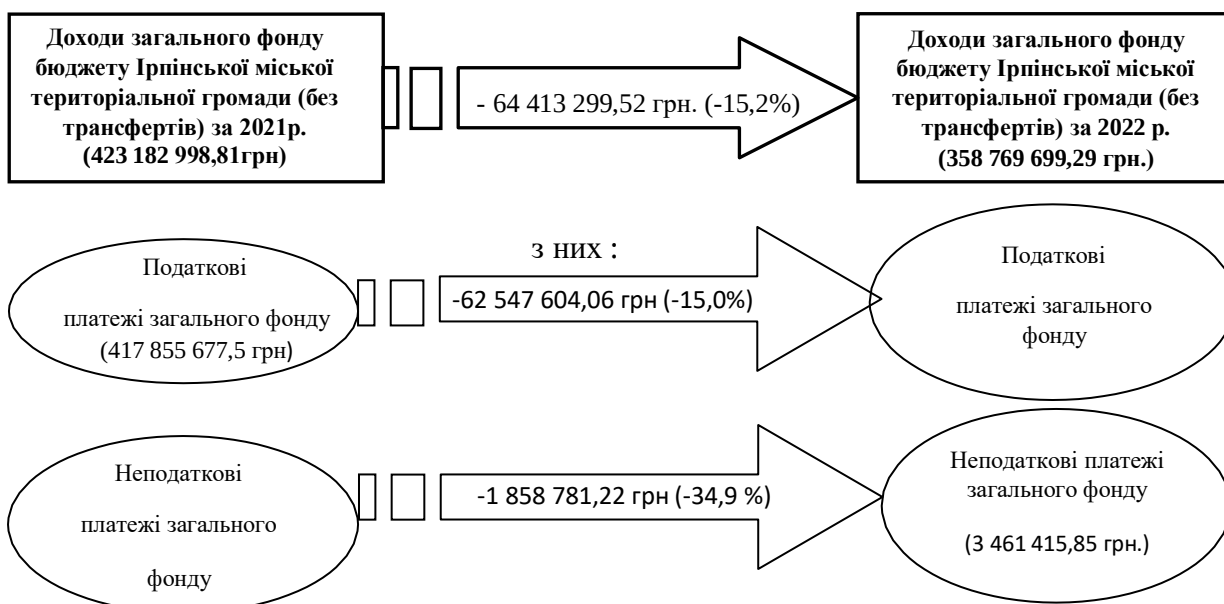

Рис. 2.4. Доходи загального фонду бюджету Ірпінської міської територіальної громади за 2021-2022 рр.

В порівнянні з аналогічним періодом минулого року надходження зменшилися на 27 235 654,53 грн або на 12,5 %.

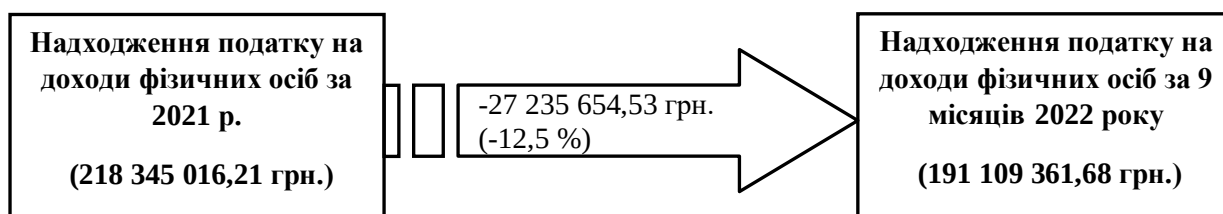

Рис. 2.5. Надходження податку на доходи фізичних осіб за 2021 -2022 рр.

По платі за землю фактично надійшло 10 851 842,74 грн. (40,4% до уточненого плану), та на 13 660 197,19 грн. менше ніж за аналогічний період минулого року (зменшення на 55,7%).

Причиною зменшення надходжень платежів за землю є зміни до податкового законодавства (Закон України від 15.03.2022 №2120-IX) на період з березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком в якому припинено або скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата) на територіях, де ведуться (велися) бойові дії. При цьому, перелік таких територій досі не визначений Кабінетом Міністрів України, що унеможливорює чітке визначення та підстави для стягнення плати за землю.

По державному миту фактично надійшло 44 453,1 грн. (24,9% до уточненого плану), що на 160 792,3 грн. менше ніж за минулий рік (

зменшення на 78,3%). Причиною зменшення надходжень по державному миту відбулося внаслідок веденням активних бойових дій на території Ірпінської міської територіальної громади.

По внутрішнім податкам на товари та послуги фактично надійшло 21 468 857,41 грн. (59,7% до уточненого плану) що на 12 598 220,83 грн. менше ніж за аналогічний період минулого року в тому числі:

- акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів фактично надійшло 19 788 344,48 грн. (становить 78,2 % до уточненого плану) що на 4 782 566,15 грн. менше ніж за аналогічний період минулого року;

Причиною зменшення надходжень акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизними товарами було спричинено заборонаю продажу алкоголю, призупинення під час бойових дій роботи торговельних закладів.

- за кодом 14021900 пальне фактично надійшло 381 374,72 грн.;

- за кодом 14031900 пальне фактично надійшло 1 299 138,21 грн.

Значні втрати цього виду надходжень, що було зумовлено необхідністю врегулювання ситуації на ринку пального, внаслідок скасування загальнодержавного акцизу на пальне (встановлення ставки на рівні 0 євро за 100 літрів) зазнали місцеві бюджети, які з 1 січня 2017 року отримували певну частку (13,44%) від надходжень цього загальнодержавного акцизу.

Разом з цим, Президент вже підписав Закон щодо відновлення оподаткування нафтопродуктів та встановлення нових ставок на акциз із нафтопродуктів (бензин 100€/ 1000 літрів, дизель 100€/ 1000 літрів, біопаливо 100€/ 1000 літрів, газ 52 €/ 1000 літрів), який набрав чинності з 30.09.2022 року.

По єдиному податку фактично надійшло 127 655 351,86 грн. (92,9% до уточненого плану), що на 1 357 494,15 грн. менше ніж за аналогічний період минулого року (зменшення 1,1%);

Згідно Закону №2120-ІХ від 15 березня 2022 року « Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану тимчасово, з 1 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території

України, дозволені такі особливості щодо єдиного податку: суб'єктам господарювання надали право переходити на спрощену систему оподаткування шляхом сплати єдиного податку у розмірі 2% . Підприємці, які здійснюють діяльність на третій групі з обраною ставкою 5% без змін далі продовжують працювати за обраною ставкою.

По інших місцевим податкам і зборам фактично надійшло 4 131 357,65 грн. (становить 34,2% до уточненого плану), що на 6 966 041,63 грн. менше ніж за минулий рік (додаток Д).

Згідно з Генеральною схемою планування території України, що затверджена Законом України «Про генеральну схему планування території України» (7 лютого 2002 р. № 3059-III), Ірпінська міськрада входить в Київську міжобласну, обласну та міжрайонну системи розселення з центром у м. Києві, а сам регіон виступає у ранзі районної (міськрадівської) системи розселення населених пунктів (Ворзель, Гостомель, Коцюбинське) з центром у м. Ірпінь. Всі території системи розселення об'єднуються розвиненими територіально-виробничими, трудовими та соціально-культурними зв'язками і внутрішньосистемною інженерно-транспортною інфраструктурою, взаємодоповненістю економічної бази та рекреаційного господарства і тяжіння до системоформуючого центру – м. Ірпінь. Ірпінській регіон входить складовою частиною в приміську зону Києва в її ближній пояс, що майже співпадає з межами Київської міжрайонної системи розселення.

Сила тяжіння Києва, є надзвичайно значною, що визначально впливає і впливатиме подалі на соціально-економічну систему населених пунктів Ірпінської міськради.

Між Києвом та м. Ірпінь склалися взаємні інтереси:

- з одного боку Київ - столиця України, один з найпотужніших в країні господарсько-територіальних і культурних комплексів. З його розвиненою сферою праці створює для населення прилеглих поселень сприятливі умови для реалізації можливостей, здібностей і потреб у праці. Суб'єктами маятникової міграції переважно є особи з трудовим потенціалом і це погіршує якість структури трудових ресурсів в містах їх проживання;

- з іншого боку територія м. Ірпінь та населених пунктів міськради виступає як інвестиційно-приваблива з точки зору її використання для

оздоровчих та рекреаційних потреб, а також житлового будівництва, розміщення комунального господарства, підприємств транспорту тощо.

Відстань між Києвом та Ірпенем складає 15,0 км. Головний транспортний зв'язок Ірпеня з Києвом забезпечує міжнародна автомобільна дорога державного значення (М-07) Київ-Ковель-Ягодин, яка співпадає з трасою міжнародної європейської магістралі Е-373, та залізнична магістраль Київ – Коростень.

Місто Ірпінь є багатофункціональним населеним пунктом із розвинутою обслуговуючою функцією і відповідно в сфері послуг працює 64,5% зайнятого населення (охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; освіта (загальноосвітні школи, дитячі дошкільні заклади тощо); державне управління й оборона та обов'язкове соціальне страхування; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; радіомовлення, телебачення; інформація та телекомунікації; культура та мистецтво; оптова та роздрібна торгівля, тимчасове розміщування й організація харчування; колективні, суспільні та особисті послуги тощо).

Економічний потенціал **промисловості** міста формує:

- *переробна промисловість*, на долю якої припадає близько 65,6% зайнятих у промисловості. Із них 18,8% складає виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції; 9,4% виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів; 6,2% виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; 6,2% виробництво машин і устаткування; 3,1% текстильне виробництво; 1,9% виробництво хімічних речовин і хімічної продукції; 15,6% виробництво меблів; ремонт і монтаж машин і устаткування; виробництво іншої продукції.

- *постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами*. Підприємства цього виду промислової діяльності спеціалізуються на виробництві та розподіленні електроенергії, транспортуванні та постачанні природного газу, послугах водопостачання тощо, де працює близько 34,4% зайнятих у промисловості.

Всього в промисловості міста зайнято 1,6 тис. осіб. або 10,3% від загальної кількості зайнятих в господарському комплексі міста.

Кількість працюючих у *капітальному будівництві* становить 0,2 тис. осіб (1,3% від зайнятих у господарському комплексі міста). Підприємства цієї сфери діяльності здійснюють промислове, цивільне, житлове будівництво тощо.

Система вищої освіти в місті представлена навчальними закладами I-IV рівня акредитації, найпотужніший серед них - Державний податковий університет України. В системі вищої освіти м. Ірпінь навчається 7,7 тис. студентів (у тому числі за денною формою - 5,0 тис.). Загальна кількість викладачів і обслуговуючого персоналу становить 1,4 тис. осіб.

Найбільша кількість населення міста зайнята у *сфері малого бізнесу* (малі підприємства та зайняті індивідуальною трудовою діяльністю) 5,7 тис. осіб (36,8% від загальної кількості зайнятих у господарському комплексі). Підприємства малого бізнесу працюють практично в усіх видах економічної діяльності господарського комплексу міста. В таких видах економічної діяльності як оптова та роздрібна торгівля та операції з нерухомістю бізнес зайняв провідне місце, що в повній мірі відповідає ринковим відносинам і тенденціям.

Існуючий *житловий фонд* міста складає біля **1791,0 тис. м²** загальної площі, у тому числі 55,7% припадає на багатоквартирну забудову, 44,3% – на забудову садибного типу. Середня житлова забезпеченість становить 33,5 м²/особу. (у багатоквартирній забудові – 26,7 м²/особу, у садибній 49,4 м²/особу).

Установи і підприємства обслуговування. За існуючим станом у місті Ірпінь працює 8 дитячих дошкільних установ, 7 загальноосвітніх шкіл, дитяча музична школа, Ірпінська ДЮСШ, історико - краєзнавчий музей, літературний музей Григорія Кочура, будинки культури, кінотеатр, бібліотеки для дорослих та дітей, Ірпінська міська поліклініка тощо.

Місто Ірпінь має сприятливі передумови для подальшого соціально-економічного розвитку. До найважливіших конкурентних переваг, які визначають специфіку міста та створюють умови для залучення інвестицій та його перспективного розвитку, відносяться:

- вигідне економіко-географічне положення – близькість столиці України м. Києва, найкрупнішого адміністративного, наукового, виробничого, транспортного та культурного центру;

- розвинені транспортні комунікації: міжнародна автомобільна дорога державного значення (М-07) Київ-Ковель-Ягодин, яка співпадає з трасою міжнародної європейської магістралі Е-373, залізнична магістраль Київ – Коростень та залізничні під'їзди до підприємств;

- наявність вільних територій для житлового будівництва та розміщення виробничих об'єктів, що є важливим ресурсом для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, поповнення бюджету та створення нових робочих місць;

- природні умови, сприятливі для лікування та відпочинку: м'який клімат, значні масиви хвойно-листяних лісів, які займають близько 28% території міста, р. Ірпінь тощо);

- позитивна динаміка чисельності населення, обумовлена переважно міграційним фактором. У 2021 р. за всіма міграційними потоками прибуло 3806 осіб, вибуло 863 особи;

- розвинена виробнича база, яка містить такі галузі переробної промисловості, як виробництво гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції (ТОВ «Планета пластик», ТОВ «Кийремпобут плюс», ТОВ «Будімпекс», ПрАТ «Київське спеціалізоване ремонтно-будівельне товариство»); виробництво фармацевтичних препаратів та матеріалів (ТОВ «Агрофарм», ТОВ «Натур+»), виробництво харчових продуктів (ТОВ «Кондитерська фабрика «Тортовик»), виробництво меблів та іншої продукції (ТОВ «Стерх») тощо;

- наявність сфери малого бізнесу, яка об'єднує малі підприємства та фізичні особи і працюючих у них. Чисельність зайнятих підприємницькою діяльністю складає близько 5,7 тис. осіб або 37,0% зайнятих у господарському комплексі міста;

- вільні виробничі площі, облаштовані необхідною інфраструктурою, що дозволяє нарощувати або створювати нові види виробництва з відносно незначними витратами;

- наявність установ вищої освіти: Державний податковий університет, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ірпінський економічний коледж», Ірпінський державний коледж економіки та прав, Ірпінська Біблійна Семінарія ЄХБ;

- розвинуті автобусні маршрути міського та приміського сполучення;

- забезпеченість всіма видами послуг, що надаються енергопостачальними організаціями і комунальними підприємствами.

З 2014 року в Ірпені щороку збільшувалася кількість малого та середнього бізнесу. Про це говорить статистика. Якщо у 2014 році в Ірпені було зареєстровано 8141 суб'єкт підприємництва, то вже у 2020 році їх кількість становила 12404 суб'єктів.

У 2021 році кількість бізнес-суб'єктів скоротилася до 10388, на понад дві тисячі. Це відбулося в результаті децентралізації, коли підприємці Гостомеля, Ворзеля та Коцюбинського змінили реєстрацію з Ірпеня на свою громаду.

Втім, це було компенсовано потужною роботою по залученню нового бізнесу в місто. Вже на початок 2022 року кількість бізнес-суб'єктів збільшилася до 13936. Це найбільший показник за всю історію міста. З них 8794 фізичних осіб та 5142 юридичних осіб.

Загалом, бюджет розвитку Ірпеня за 7 років виріс в 39 разів – з 7,8 млн грн у 2014 році до 306,2 млн грн у 2021 році.

Ще в 2016 році міський голова Ірпеня Володимир Карплюк підписав меморандум про співпрацю з представниками європейського альянсу державно-приватного партнерства С.Р.Е.А.М.

С.Р.Е.А.М – це асоціація-інвестор, що вже має мережу інвестиційних проектів у 8 країнах ЄС і хоче налагодити співпрацю і з Україною також. Ірпінь є першим містом у державі, з яким альянс підписав меморандум.

В Ірпені реалізовано більше 100 соціальних інфраструктурних проектів. Для розвитку Ірпеня залучено фінансування з міського бюджету, спонсорські та грантові кошти. Зараз є безліч нових ідей-проектів зі сфер освіти, медицини та туризму.

З 2016 року проводяться енергоефективні заходи у 21 комунальному закладі міста, завдяки яким заощаджено близько 60% на сплаті за комунальні

послуги. В Ірпені існують усі необхідні умови для впровадження сучасних інвестиційних проектів.

2022 рік приніс підприємництву Ірпеня серйозні випробування. Місто пережило військові дії, евакуацію, часткову окупацію, деокупацію.

З квітня минулого року Ірпінь увійшов у період відновлення житлової і соціальної інфраструктури.

Бізнес з перших днів повернувся до Ірпеня і почав відбудовувати свої виробничі та торговельні приміщення, кав'ярні, пекарні, заводи, аптеки, перукарні, салони краси, турагенції. Вони стали надійною опорою відновлення нашого міста.

Знаковою є історія компанії “Ecosoft” – провідного виробника систем очищення води, виробничі приміщення якого зруйновані під час бойових дій. Український менеджмент разом з австрійськими інвесторами ще весною прийняли рішення про відновлення потужностей і на сьогодні підприємство відновило випуск всього асортименту продукції.

Підприємство “Планета Пластик”, що займається виробництвом плит, листів, труб і профілів з пластмас теж зазнало тотальних руйнувань. Та зараз вони відновили свою роботу.

Також відновили свою роботу підприємства “Натур+” (відомий виробник препарату “Гематоген”), “Стерх” (один з лідерів-виробників меблів), “Крохмалепродукти Україна” (один з найбільших виробників солодового екстракту та крохмалепродуктів), “Ветроград Інжиніринг” (переробка фруктів і овочів в прямі соки та пюре) та інші серйозні компанії.

Відновила роботу й банківська система міста. Свої відділення відкрили “Приват-Банк”, “Укргазбанк”, “Піреус банк”, “Український капітал”, “Ощадбанк”, “ПУМБ” та “Альфа-банк”. При цьому, “Райффайзен банк Аваль” відкрив нове відділення, а “ОТП банк” вперше відкрив своє відділення в Ірпені.

Традиційно, одними з перших розпочали свою роботу й будівельні компанії – товариство “Відважних” відновили і здали в експлуатацію ЖК “Burgundia”, свої об'єкти до здачі готують групи будівельних компаній “Синергія”, “Нові метри”, інвестиційна група “Molodist», «Utlandia” та інші.

Також відкрилися всі основні супермаркети та магазини – “Novus”, “АТБ”, “Сільпо”, “Фора”, “Бджілка”, “Лоток”, “Ельдорадо” тощо.

В Ірпені відновили роботу майже всі комунальні освітні заклади. Також розпочато відбудову Державного податкового університету.

30 серпня 2018 р. Ірпінська міська рада затвердила положення та склад Інвестиційної ради Ірпеня. Очолив її Володимир Карплюк.

До Інвестиційної ради увійшли підприємці, роботодавці, юристи, представники громадських організацій. Це консультативно-дорадчий орган при міськраді – так само як і Громадська рада, Громадська молодіжна рада, Громадська рада учасників АТО. Головними завданнями Інвестради є, насамперед, сприяння залученню інвестицій у розвиток Приірпіння, формування привабливого інвестиційного іміджу регіону та розроблення Інвестиційної стратегії Ірпеня.

Інвестиційна рада Ірпеня проаналізувала масштаби руйнації міста в результаті російської агресії. Наразі ситуація виглядає наступним чином. В Ірпені повністю знищено 3 об’єкти соціальної інфраструктури, а 24 об’єкти соціальної інфраструктури зруйновано. Знищено 119 багатоповерхових і 1483 приватних житлових будинки. 16358 мешканців Ірпеня залишилися без житла. При цьому пошкоджено житло 60635 мешканців.

В Ірпені розроблена Програма соціально-економічного та культурного розвитку Ірпінської територіальної громади на 2023 рік та основні напрями розвитку на 2024-2025 рр.

Відповідно до п. 2.6 Програми, основною метою реалізації інвестиційної політики в 2023 році є подальше нарощування обсягів залучення інвестицій в економіку міста Ірпінь, зокрема для створення нових та збереження існуючих робочих місць, розвитку мережі об’єктів соціально-культурного та комунального призначення, а особливо впровадження проектів спрямованих на економію енергоресурсів.

Одним із напрямів залучення інвестицій є формування та реалізація ефективної зовнішньоекономічної політики, подальше підвищення інвестиційної привабливості та формування позитивного іміджу на міжнародному рівнях.

До основних завдань та заходів Ірпінської територіальної громади на 2023 рік віднесено наступні:

створення сприятливого інвестиційного клімату в місті, залучення інвестицій;

забезпечення супроводу інвестиційних проектів шляхом створення стабільних умов для реалізації інвестиційних проектів, оперативне вирішення проблемних питань в межах компетенції виконавчого комітету;

сприяння покращенню інвестиційного іміджу регіону;

участь в інвестиційних ярмарках;

формування сучасної комплексної інфраструктури житлово-комунального господарства за рахунок коштів іноземних інвесторів;

удосконалення структури експорту та імпорту;

розширення ринків збуту продукції місцевих товаровиробників;

підтримка ініціатив громади, спрямованих на кооперацію з іноземними партнерами у процесах реалізації міжнародних проектів та програм;

з метою розширення асортименту продукції, яка користується попитом у країнах Європи, продовжити маркетингові дослідження та впровадження у виробництво нових видів продукції;

формування ефективної державно-корпоративної стратегії просування товарів та послуг місцевих виробників на ринки інших країн: користуючись набутим міжнародним досвідом культурного обміну, забезпечити підтримку дій місцевих виробників продукції — експортерів на зовнішніх ринках з використанням інструментарію економічної дипломатії; підтримка участі підприємств у міжнародних виставках і ярмарках;

координація роботи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади у сфері міжнародної діяльності: визначення напрямів міжнародної діяльності та шляхів її здійснення; організація планування міжнародної діяльності згідно нормативно — правової бази;

ініціювання та кооперація з іноземними партнерами у процесах реалізації міжнародних проектів і програм;

підтримка партнерських та побратимських зв'язків, розширення співробітництва з новими міжнародними партнерами, дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕФЕКТИВНОГО ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Використання органами місцевого самоврядування наявних інструментів по залученню до ТГ додаткових фінансових ресурсів та інвестицій дозволить посилити фінансову спроможність громади; покращити якість і розширити спектр послуг, що надаються різним групам мешканців громади [1]. Конкурентоспроможність міста визначається двома головними факторами: наявним ресурсним та інвестиційним потенціалом, їх ефективне та результативне використання; ефективна система державної підтримки для підтримки залучення інвестицій.

Публічно-приватне партнерство є дієвим інструментом залучення інвестицій на створення, розвиток і модернізацію інфраструктури, підвищення ефективності управління публічними об'єктами та доступності суспільно значущих послуг [16]. Підтвердженням широкого розповсюдження ППП у світі є, зокрема, статистика European PPP Expertise Centre (ЕРЕС), за даними якого в країнах ЄС у 2022 році сукупна вартість транзакцій ППП склала 7,9 млрд євро.

На даний момент Сполучене Королівство та Франція є глобальними лідерами у сфері ППП. Крім того, Франція виступає лідером у фінансуванні проектів публічно-приватного партнерства у сфері побудови магістральних газопроводів.

Більшість проектів в Європейських країнах локалізовані в соціальній сфері (Рис.3.6. , табл. 3.3).

Щодо тенденцій розвитку ППП в Україні слід зазначити, що практичне застосування даного інвестиційного інструменту розпочалося значно пізніше, ніж у світі. По-друге, перші 20 років Україна ще не мала ані бізнес- сектору, спроможного генерувати приватних партнерів, ані відповідного законодавства, ані регуляторного механізму, ані політики публічно- приватного партнерства. Саме тому протягом перших 20 років відбувався процес становлення як бізнес-сектору, так і ППП. [95, с.10].

Секторальні пріоритети PPP в Європейських країнах , 2010-2022 рр.

Сектор економіки	Кількість угод (проектів) PPP		Обсяг інвестицій	
	од	%	млрд. євро	%
1. Освіта	281	27,7	24,245	11,9
2. Транспорт	229	22,6	114,567	56,0
3. Охорона здоров'я	204	20,1	32,677	16,0
4. Суспільний порядок та безпека	77	7,6	6,898	3,4
5. Навколишнє середовище	78	7,7	13,324	6,5
6. Житлові та суспільні послуги	61	6,0	5,678	2,9
7. Відпочинок та культура	56	5,5	3,597	1,7
8. Суспільні послуги	29	2,8	3,328	1,6
Всього	1015	100,0	204,314	100,0

В Україні за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2022 р. на засадах PPP укладено 187 договорів, з яких реалізується 52 договори (34 - концесії, 16 - про спільну діяльність, 2 176 інших). При цьому 135 договорів не виконуються, оскільки у 4-х з них закінчився термін дії, 18 - розірвано, а 113 - не виконується) [19]. Тобто 61,0% укладених угод ДПП не виконуються, залишаючись лише декларацією намірів (1% розірваних та 60,4% тих, що не виконуються).

Географічна локація проектів (угод) PPP в Україні демонструє на 01.01.2022 р. лідерство двох областей - Миколаївської (15 проектів PPP) та Київської (10 проектів PPP).

На сьогодні існують певні проблеми, що є перепорою активізації застосування механізму публічно-приватного партнерства в Україні. До них доцільно віднести наступні: недосконала регуляторна політика (оподаткування, тарифи, дозвільна система, непрозорість тощо);- відсутність відповідної інституційної інфраструктури (підготовка, відбір, моніторинг реалізації проектів PPP); недосконала система державної підтримки, нерозвиненість механізмів PPP; недосконале нормативно-правове та методичне забезпечення відбору та реалізації проектів PPP

І Україна вже здійснює кроки конструктивні кроки. Так, спершу, в 2017 році, було створено під розділ ДПП при Департаменті залучення інвестицій Міністерства економіки України. Його головними завданнями є перегляд старого і впровадження нового законодавства з ДПП. Метою створення Агенції ДПП є зміцнення інституційної спроможності, як на центральному, так і на

місцевому рівнях шляхом сприяння реалізації якісно нових проектів, передусім у сфері української інфраструктури, що у свою чергу забезпечує приріст інвестицій, формує нові робочі місця та сприяє зростанню надходжень до бюджетів усіх рівнів. Агенція також проводить активну роботу з питань регулювання ДПП, розробляючи рекомендації з політики та просуваючи проекти ДПП на національному та регіональному рівнях.

Основними функціями української Агенції є ідентифікація проектів ДПП, підготовка техніко-економічних обґрунтувань для державних партнерів, допомога у підготовці конкурсної документації, проведення тренінгів та конференцій, тощо.

Водночас є значний досвід і лідерський потенціал розвитку реформ ДПП у Міністерства інфраструктури, де розташований Проектний офіс із розвитку державно-приватного партнерства «SPILNO». Реалізація проекту стала можлива завдяки Фонду Western NIS Enterprise Fund (WNISEF), що заснований за фінансування уряду США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Основне завдання Проектного офісу – запустити механізм державно-приватного партнерства в Україні через зміну українського законодавства, та підготовки і практичної реалізації трьох пілотних проектів - Проект концесії залізнично-поромного комплексу ДП «Морський торговельний порт “Чорноморськ”», Проект концесії ДП «Стивідорна компанія “Ольвія”», Проект концесії ДП «Херсонський морський торговельний порт».

Тож паралельне існування двох спеціалізованих установ - Агенції ДПП при Міністерстві економіки України та Проектного офісу із розвитку ДПП при Міністерстві інфраструктури створює певні «сірі зони» в сенсі розмежування сфер інтересів і спеціалізації кожного з цих органів.

У даному аспекті важливим постає завдання налагодження взаємодії і набуття спільного досвіду підготовки і управління проектами ППП.

Ґрунтуючись на нашому дослідженні, ми пропонуємо такі рекомендації щодо розбудови системи забезпечення розвитку ППП в Україні:

- Забезпечення узгодженості та скоординованості діяльності спеціалізованих установ, а також уникнення імовірності розпорошення повноважень;

- Декларування довгострокових пріоритетів щодо ППП та узгодження проектів ППП з інвестиційними пріоритетами Уряду;
- Розробка єдиної методологічної бази оцінювання ефективності ППП в т.ч. з питань підготовки техніко-економічного обґрунтування, ринкової оцінки проектів, моніторингу реалізації, оцінки ефективності фінансування, критеріїв пріоритетності;
- Експертне обговорення альтернативних рішень;
- Підвищення доступності позикового фінансування для реалізації проектів ППП (субсидування процентних ставок, залучення коштів пенсійних фондів і страхових компаній);
- Розширення використовуваних інструментів бюджетного фінансування (державні гарантії, бюджетний кредит, цільові дотації);
- Поліпшення умов інвестування і спрощення доступу до позикового капіталу.
- Розробка методологічної бази аналізу наслідків реалізації проектів ППП для довкілля та аналізу вразливості/невразливості інфраструктурних проектів ППП до зміни клімату;
- Узгодження екологічної оцінки проектів ППП з екологічними вимогами Уряду і кліматичними змінами.

Ще одним дієвим інструментом для ефективного залучення та використання інвестицій для сталого розвитку міст з урахуванням європейського досвіду є зелені облігації.

Увага усього світу прикута до зелених облігацій з 2007-2008 років, коли Європейський інвестиційний банк і Світовий банк успішно здійснили їх перший випуск. Зелена облігація відрізняється від звичайної через зобов'язання використовувати зібрані кошти виключно для фінансування або рефінансування зелених проектів, активів або господарської діяльності. Подібно до інших облігацій, зелена облігація – це фінансовий інструмент з фіксованим доходом для залучення капіталу від інвесторів через ринок боргового капіталу [1]. Світовий Банк визначає зелену облігацію як борговий цінний папір, що випускається для залучення капіталу спеціально для підтримки екологічних проектів чи проектів, пов'язаних зі зміною клімату. Банк є одним з емітентів зелених облігацій. Перший їхній випуск у 2008 році мав на меті досягнення трьох цілей: задоволення попиту скандинавських

пенсійних фондів, які шукали фінансові інструменти з фіксованим доходом, орієнтованих на вирішення кліматичних проблем; розробка інноваційних продуктів для фінансування кліматичних проблем; підвищення обізнаності інвесторів у сфері фінансування заходів для подолання змін клімату. Основні покупці зелених облігацій географічно розміщені в США, Японії, Європі. Серед інституційних інвесторів у ці облігації є пенсійні фонди, страхові компанії, компанії з управління активами (наприклад, Блекрок), релігійні організації тощо, які мають екологічний фокус [2]. Науковці погоджуються із трактуванням зелених облігацій як боргових інвестицій, за допомогою яких емітенти позичають кошти на певний період за фіксованою чи змінною процентною ставкою з метою фінансування екологічних проєктів чи заходів [3].

Під зеленими проєктами розуміють різноманітну діяльність, яка пов'язана з ресурсозбереженням та охороною природного довкілля. Подібне трактування зеленої облігації здійснюють фахівці Центру Разумкова: борговий цінний папір, який емітують для залучення коштів на фінансування проєктів, результатом яких є адаптація до чи пом'якшення наслідків кліматичних змін. Його перевагою є менша вартість порівняно з традиційним банківським кредитуванням [4]. Концептуальні засади розвитку зеленого інвестування досліджує Пімоненко Т. [5]. На її думку, розвиток ринку зелених облігацій активізує фондовий ринок України в цілому. Леонов С. та ін. [6] емпірично дослідили зв'язки між ВВП на душу населення, викидами парникових газів, відновлюваною енергією в загальному кінцевому споживанні енергії, екологічними інвестиціями в європейських країнах у 2008- 2016 рр. (кризовий та посткризовий період). Вчені встановили, що зелені інвестиції можуть спричинити зростання ВВП на душу населення на 6,4%, зниження викиду парникових газів на 3,08%, збільшення частки енергії з відновлюваних джерел на 5,6%. Отже, досвід європейських країн підтверджує, що європейський зелений курс (European Green Deal) сприяє вирішенню як кліматичних проблем, так і досягненню Цілей сталого розвитку. Україна стоїть на початку свого зеленого шляху. Тому питання пошуку джерел фінансування чистої, енергоефективної, низьковуглецевої, але конкурентоздатної економіки, потребують подальшого дослідження.

Концепція сталого розвитку суспільства не нова. Поштовх до свого розвитку вона отримала із публікацією звіту Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку ООН [7], в якому сталий розвиток визначено як розвиток, що задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Кожна держава повинна самостійно формувати модель сталого розвитку для себе, обираючи з двох альтернативних варіантів: модель промислового розвитку, заснована на впровадженні досягнень науково-технічного прогресу, підтриманні високих темпів індустріалізації; модель розвитку громади відповідно до її цілей, інтересів, культури, але з врахуванням наукових знань про кліматичну кризу. Багато держав обирають перший зі згаданих шляхів, намагаються залучити прямі іноземні інвестиції, грантові кошти для розбудови інфраструктури, тобто притримуються моделі індустріального розвитку. Глобалізація сприяла поширенню такого підходу. Україна належить до цих держав, про що свідчить нещодавно ухвалений Закон України "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні" [8]. Цей закон передбачає державну підтримку українським та іноземним інвесторам із загальною сумою інвестицій від 20 млн євро (нині Кабінет Міністрів України розглядає можливість зниження порогу інвестицій до 12 млн євро) у формі податкових пільг, забезпечення інвестиційних проектів об'єктами суміжної інфраструктури, надання переважного права землекористування земельними ділянками державної або комунальної власності для реалізації інвестиційних проектів, закріплення гарантій інвестора через укладення прямого договору з урядом.

Інша модель сталого розвитку зосереджується не на економічному зростанні, а на інтересах людей у територіальних громадах та проблемах природного довкілля. Це більш складний шлях, який передбачає повернення контролю над природними ресурсами від держави до місцевих громад та зосередженні на збереженні біорізноманіття для майбутніх поколінь. Актуальність цієї моделі підтверджується кліматичною кризою, спричиненою глобальним потеплінням, яке є наслідком діяльності людей. Посилення негативних кліматичних явищ, необхідність подолання наслідків війни змушують наш уряд переосмислювати ідеї розвитку. Ще у 2021 р. уряд схвалив

цілі кліматичної політики України до 2030 р. До цього часу Україна повинна на національному рівні скоротити викиди CO₂ на 65% порівняно з 1990 роком. Викиди парникових газів повинні становити не більш як 37-42% від рівня 1990 року. Стати кліматично нейтральною країною нам треба не пізніше ніж 2060 року. Розрахункові обсяги необхідного для імплементації цього варіанту фінансування ще до війни становили 256 млрд. євро [9]. Для досягнення кліматичних цілей треба знайти джерела їх фінансування на державному і місцевому рівні, а також безпосередньо суб'єктів господарювання.

Україна приєдналася до глобального ринку зелених інвестицій, інструментами якого виступають переважно зелені облігації й зелені фондові індекси. Держава вже має успішний досвід розміщення єврооблігацій серед міжнародних інвесторів і могла б емітувати зелені облігації. Емісію зелених облігацій може здійснювати особа, що реалізує або фінансує проект екологічного спрямування, тобто проект у сфері альтернативної енергетики, енергоефективності, мінімізації утворення, утилізації та переробки відходів, впровадження екологічно чистого транспорту, органічного землеробства, збереження флори і фауни, водних і земельних ресурсів, адаптації до змін клімату, а також інший проект, спрямований на захист навколишнього природного середовища, впровадження екологічних стандартів, скорочення викидів у навколишнє природне середовище [10, стаття 18]. Кошти від розміщення зелених облігацій спрямовуються на фінансування та/або рефінансування витрат проекту екологічного спрямування. Отже, через механізм випуску зелених облігацій посилюється участь фінансового ринку для забезпечення сталого розвитку. Обсяг світового ринку зелених облігацій у 2021 році становив 552,7 млрд. дол. США й збільшився на 75% порівняно з минулим роком. Ринок залучив нових емітентів з 58 країн, загалом їх було 839 протягом року. Середній розмір окремих облігацій зріс більш ніж на 50% і досягнув 250 млн. дол. США [11]. Виділяють дві моделі організування ринку, на якому обертаються зелені облігації: 1) модель розвинених країн (США, ЄС), у якій відсутні відмінності щодо регулювання обігу зелених і стандартних облігацій, тобто умови реєстрації, надання інформації, торгів однакові для обох типів цінних паперів. Проте емітент зобов'язаний розкрити інформацію щодо напрямків використання залучених від емісії коштів. 73% обсягу зелених

облігацій 2021 року походить від розвинених країн, 50% - виникло в Європі, що становить 265 млрд. дол. США. Свою позицію найбільшого зеленого емітента зберегли США, обсяг облігацій збільшився на 63% до 81,9 млрд. дол. США порівняно 50,3 млрд. дол. США у 2020 р. Сукупна сума становить 304 млрд. дол. США, що на 50% більше, ніж у Китаї, наступної за обсягом країни (199 млрд. дол. США) [11]; 2) модель ринків, які розвиваються (КНР, Індія), для якої характерним є відокремлення ринку зелених облігацій та обов'язкове регулювання державою всього процесу емісії. Емісія зелених облігацій на цих ринках розпочалася у 2014 році. Спочатку це було лише 2% світового ринку. Однак наприкінці 2020 року частка досягла 16%, що свідчить про швидке зростання. Наприклад, у Китаї зелені облігації з'явилися в квітні 2015 року. Народний банк Китаю спільно з Міністерством фінансів оприлюднили керівництво щодо побудови зеленої фінансової системи (2016 рік). Таким чином Китай став першою країною в світі, яка надає чітку державну підтримку у створенні зелених фінансових систем [12]. У 2021 році 21% від загального обсягу зелених облігацій надійшло від ринків, що розвиваються; 4% було емітовано наднаціональними структурами [11]. На сьогоднішній день не існує єдиного стандарту, що застосовується до зелених облігацій, як і механізму моніторингу виконання цих стандартів. Проте Green Bonds Principles (GBPs), встановлені Міжнародною асоціацією ринків капіталу, є схваленим зразком правил організації ринку зелених облігацій, якими керуються більшість країн світу. Green Bond Principles – це сукупність добровільних рекомендацій, що включають чотири основні принципи [13]:

- 1) принцип оцінки і відбору проектів;
- 2) принцип використання коштів;
- 3) принцип управління коштами;
- 4) принцип звітності.

Реалізацію державної політики у сфері запровадження в Україні ринку зелених цінних паперів здійснює Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, на яке покладено розробку вторинного законодавства з цього питання. За результатами консультацій з громадськістю та стейкхолдерами Держенергоефективності розроблено Розпорядження КМУ “Про схвалення Концепції запровадження та розвитку ринку зелених облігацій

в Україні”, яке ухвалено 23.02.2022 року за один день до початку широкомасштабної російсько-української війни. Запровадження ринку зелених облігацій передбачатиме [15]:

- встановлення таксономії, зокрема метрики проектів екологічного спрямування відповідно до міжнародних критеріїв та стандартів;
- запровадження національних нормативів і правил щодо розкриття інформації емітентами зелених облігацій, стандартів звітності;
- встановлення режиму акредитації зовнішніх верифікаторів та оцінювачів зелених облігацій;
- запровадження стимулів для розвитку ринку зелених облігацій та розроблення у разі потреби відповідних державних цільових програм;
- підготовки до запровадження сек'юритизації та визначення видів забезпечення зелених облігацій, які враховують їх особливості.

Очікується, що емісія зелених облігацій дозволить залучати фінансування за прийнятною вартістю та стимулювати соціально-економічний розвиток регіонів. Місцеві громади зможуть зменшити споживання енергії, скоротити викиди CO₂, покращивши місцеві екологічні умови, активізувати роботу суб'єктів господарювання, підвищити зайнятість населення, підвищити інвестиційну привабливість свого регіону, позитивно вплинути на життя людей. Після війни Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України розпочне здійснення пілотних проектів щодо емісії зелених облігацій на місцевому рівні. Індикатором боргового ринку зазвичай є індекс облігацій, який характеризує усереднену ефективну доходність державних, муніципальних та корпоративних облігацій. Для його розрахунку використовується перелік облігацій, обраних за певними критеріями. Наприклад, індекс зелених облігацій Bloomberg Barclays MSCI пропонує інвесторам об'єктивний і надійний показник глобального ринку цінних паперів з фіксованим доходом, випущених для фінансування проектів, які мають екологічну спрямованість. Індекс створено в листопаді 2014 р., розраховують з 2015 року. Цінні папери, які входять в індекс, повинні мати інвестиційний рівень (Baa3/BBB-/BBB- або вище) із використанням середнього рейтингу Moody's, S&P і Fitch; казначейські облігації в місцевій валюті та державні облігації у твердій валюті класифікуються з використанням боргових рейтингів

кожного агентства для всіх непогашених облігацій; термін обігу облігацій може перевищувати 1 рік; прийнятні лише повністю оподатковувані випуски та ін. [16]. В додатку Е зображено динаміку Bloomberg Barclays MSCI Global Green Bond Index, починаючи з моменту його появи.

Ще до початку широкомасштабного вторгнення Україна взяла на себе амбітні зобов'язання, які стосуються значного скорочення парникових газів й досягнення кліматичної нейтральності до 2060 року. Розрахунковий обсяг фінансування для досягнення цієї мети становив більше 250 млрд. євро, не враховуючи практично знищену економіку й інфраструктуру. Інструментом залучення боргових ресурсів, крім репарацій агресора після перемоги, стануть зелені облігації, що вже закріплено в нашому законодавстві. Формуючи ринок зелених облігацій в Україні, потрібно не повторювати помилок інших держав, окремі облігації яких не відповідають стандартам СБІ, дотримуватися таксономії проектів екологічного спрямування відповідно до міжнародних вимог, у майбутньому сформувати український індекс зелених облігацій.

ВИСНОВКИ

На основі досліджених наукових джерел удосконалено типологію інструментів залучення інвестицій та фінансування діяльності ТГ, яка включає: бюджетні, кредитні, грантові, інвестиційні та інші. Наведено особливості кожного виду джерел фінансування, їх переваги та недоліки. Типологія інструментів залучення інвестицій та джерел фінансування діяльності ТГ враховує усі сучасні види інвестування як краудінвестинг, краудфандинг, p-2-p кредитування та фінансові ресурси, отримані в результаті реалізації проєктів корпоративної соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, що функціонують на території громади, а також муніципальні облігації, що забезпечить ефективне використання усіх можливих джерел фінансування при плануванні бюджету ТГ для управлінців, а також створила основу для подальших наукових досліджень для науковців.

Проведений аналіз державної інвестиційної політики показує низьку ефективність дій органів державної влади та місцевого самоврядування щодо інвестиційної діяльності у Київській області. Проведені дослідження свідчать про необхідність активізації інвестиційної політики в Київській області за допомогою ряду заходів, у тому числі доцільно докладати зусиль для зміцнення зв'язків з міжнародними, державними та регіональними інвестиційними фондами; сприяти індустріалізації, діджиталізації, що дасть змогу спростити доступ інвесторів у регіон, сприяти забезпеченню отримання інформації для потенційних інвесторів щодо програм, проєктів; підвищувати інвестиційно-інноваційну спрямованість територіального розвитку на основі формування індустріальних парків; підтримувати розвиток державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері; сприяти покращенню інфраструктурної та організаційно-правової підтримки інвестиційної діяльності, мінімізувати тиск на інвесторів та забезпечувати додаткові гарантії.

До сучасних інвестиційних інструментів фінансування місцевого економічного розвитку відносять державно-приватне партнерство, лізинг, індустріальні, наукові та технологічні парки.

Науковці, позиціонуючи ППП як засіб модернізації економіки та підвищення якості державних послуг наголошують, що якісна підготовка

проектів ППП є запорукою успішності їх реалізації, тому важливим є підвищення інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Розвиток вітчизняного ринку лізингу допоможе малому і середньому бізнесу не відволікаючи власні ресурси, здійснити модернізацію основних фондів і отримати нове, сучасне високотехнологічне обладнання та розширити збут власної продукції, особливо тієї, яка дорого коштує, адже на сьогоднішній день лізинг - найперспективніший фінансовий інструмент, здатний ефективно розвивати виробництво і тим самим активізувати інвестиційний процес в країні.

Технопарки є ядрами інновацій у державі та магнітами інвестицій по всьому світу. Для міст нашої країни, економіка яких функціонує в складних реаліях війни, розпочатої вторгненням російської федерації до території незалежної суверенної України 24.02.2022 р., саме активізація інноваційної діяльності є свіжим підходом для подальшої розбудови сильної держави. Хоча технопарки переживали застій до 2020 р., та наразі їх активне функціонування перебуває у статусі зародження епохи ефективної праці над фінансовою підтримкою даної сфери.

Стратегічним напрямком розвитку економіки м. Ірпінь є формування високоефективного господарського комплексу, орієнтованого на досягнення сталого розвитку міста, що можливо на основі максимально ефективного використання його ресурсного потенціалу, об'єднання економічних, соціальних та екологічних інтересів, проведення активної інвестиційної політики, стимулювання підприємництва в інтересах підвищення рівня якості життя громади міста.

З 2016 року проводиться співпраця Ірпінської територіальної громади співпрацю з представниками європейського альянсу державно-приватного партнерства C.R.E.A.M.

Потужним драйвером фундаментальних трансформацій інвестиційного ринку за умов розбудови у глобальних координатах моделі сталого розвитку є динамічний розвиток дієвих інструментів для ефективного залучення та використання інвестицій, а саме, державно-приватного партнерства - як інструменту налагодження ефективної взаємодії держави та приватного сектора та використання зелених облігацій. Зелений облігаційний сегмент відбиває

загальносвітову тенденцію дедалі більшої орієнтації світових інвесторів на реалізацію корпоративних стратегій і бізнес-моделей відповідального фінансування. В останнє десятиліття сегмент зелених облігаційних інструментів характеризується як всезагальними (з точки зору їх боргової природи), так й унікальними, притаманними лише йому рисами і характеристиками. Репрезентуючи за своєю економічною природою боргові цінні папери, зелені облігації за збереження базових атрибутів щодо купонного доходу, ціни та терміну обігу, відрізняються від традиційних боргових інструментів чітко вираженим цільовим характером розміщення, оскільки залучені від їх емісії грошові кошти можуть бути спрямовані виключно на фінансування чи рефінансування екологічних програм і проєктів. На сьогодні дедалі більшою мірою окреслюються і набувають матеріального вираження глобалізаційні мегатренди структурної динаміки зеленого облігаційного фінансування розвитку міст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко О.Ю. Теоретично-методологічне обґрунтування інвестиційного процесу. *Збірник наукових праць Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки*. 2021. Вип.5. С. 63-72.
2. Антонець Т. В. Особливості сучасної державної інвестиційної політики. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки*. 2020. № 4. С. 149-154.
3. Бакуменко В.Д., Надолішній П.І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: : навчальний посібник. К. : Міленіум, 2019. 162 с.
4. Білик Р. Р. Детермінанти регіонального розвитку у вимірі економічної безпеки України : монографія. Львів : НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», 2016. 352с.
5. Білоус А. Державно-приватне партнерство в Україні: чи буде інакше цього разу. Офіційний сайт незалежної аналітичної платформи «Вокс Україна». – URL: <https://voxukraine.org/derzhavno-privatne-partnerstvo-v-ukrayini-chi-bude-inakshe-tsogo-razu/> (дата звернення: 01.09.2022)
6. Бова Т. В. Державна інноваційно-інвестиційна політика України : теорія, методологія, напрями розвитку : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2011. 452 с.
7. Бондарчук Н. В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 17. С. 36-40. – URL: <http://pag-journal.iei.od.ua/17-2020> (дата звернення: 01.09.2022)
8. Бондарчук Н. В. Інвестиції та економічна безпека: виклики сьогодення// *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону* : науковий журнал. Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, 2020. Вип. 16. Т. 1. . С.94-101. . – URL:<http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10120/1/4525-Article%20Text-9946-1-10-20201217.pdf> (дата звернення: 01.09.2022)
9. Бударна В.О. Інвестиційна політика держави: стан законодавчого забезпечення. *Економічна теорія і право*. 2016. №3. С. 176-186. – URL:

<http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp.content/uploads/2017/01/3.176.187.pdf> (дата звернення: 01.09.2022)

10. Буркинський Б.В., Лайко О.І. Сучасні напрямки регіональної інвестиційної політики. *Соціально.економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3 (107). – URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_029_BurkinskyBV, LaykoOI.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_029_BurkinskyBV, LaykoOI.pdf) (дата звернення: 01.09.2022).

11. Бутник О. О. Специфіка державного управління інвестиційною діяльністю в регіоні. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. К.: ВПЦ АМУ, 2020. Вип. 4(10). С. 380-385.

12. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: у 6 т. Т. 4: Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі . Ф. О. Ярошенко, О. І. Амоша та ін. К.: НДФІ, 2004. 364 с.

13. Бучинський О. Державне регулювання розвитку інвестиційних процесів в регіонах в умовах сталого розвитку. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за між-нар. участю (Київ, 2020 р.) За заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2020. С. 267-269. – URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/8c3484cc-59f7-44b8-8c3d-72b97dca98a5.pdf> (дата звернення: 01.09.2022)

14. Бучинський О. Посилення ролі держави в управлінні інвестиційним розвитком регіонів. *Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики* : збірник тез XIX Міжнародного наукового конгресу 19 квітня 2019 р. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2019. С. 386-390. – URL: https://kbuapa.kh.ua/wp-content/themes/kbuapa/filesforpages/publications/2019_01.pdf (дата звернення: 01.09.2022)

15. Всеукр. наук.-практ. конф. за між-нар. участю (Київ, 31 жовтня, 2019 р.). За заг. ред. А. П. Савкова, І. Я. Дегтярьової. . Київ : НАДУ, 2019. Т. 1, 24-27 с. – URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/223/files/e2d2ad40-3668-4dd8-8ff1-ac664df93ff2.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).

16. Вайс Керол Г. Оцінювання: Методи дослідження програм та політики / Керол Г. Вайс ; [пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинського, наук. ред. пер. О. Кілієвич]. К. : Основи, 2000. 671 с.

17. Василенко В. Технологические уклады в контексте стремления экономических систем к идеальности. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. Вип. 1 (8). С. 65-72. – URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13vvoski.pdf>. (дата звернення: 01.09.2022).
18. Ворсовський О. Л. Шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 95-98.
19. Гаврилова, Н. В. Напрями зниження інвестиційних ризиків підприємства / Н. В. Гаврилова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. - Кіровоград: КНТУ, 2022. - Вип. 22, ч. 1. - С. 302-308.
20. Геєць В.М., Семіноженко В.П. Інноваційні перспективи України : монографія. Х. : Константа, 2006. 272 с.
21. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку.. К: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. 2009. 864 с
22. Гітман Л.Дж., Джонки М.Д. Основи інвестування. М.: Дело, 1997. 567 с..
23. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання / Л. Л. Гриценко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університе. Економічні науки. 2022. Вип. 22(2). С. 89-95. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2022_22%282%29__17 (дата звернення: 01.09.2022).
24. Грицишен Д.О., Свірко С.В., Супрунова І.В. Бюджетна безпека як об'єкт аналітичних досліджень в умовах реформування системи управління місцевими бюджетами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 24. С. 129-134. – URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6959&i=20> (дата звернення: 01.09.2022).
25. Гусєв В. О. Виміри поступу України за пріоритетними напрямками світового розвитку. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2020. спеціальний випуск. С. 53 . 59.
26. Гуляєва Н. М., Бедрековський П. М. Системна єдність фінансування і використання фінансових ресурсів в інвестиційному процесі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 7. С. 32–36.

27. Данилишин Б. М., Микитенко В. В. Визначення ефективності макроекономічного регулювання розвитку каскадів регіональних соціально-економічних систем в ресурсних обмеженнях. Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. 2016. № 3. – [URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_3_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_3_5)

28. Децентралізація в Україні. – URL: <https://decentralization.gov.ua/areas> (дата звернення: 01.09.2022).

29. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. . Київ : НІСД, 2019. 192 с.

30. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. . Київ : НІСД, 2020. 153 с.

31. Дутко Н. Г. Державно-приватне партнерство: перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С. 109.114.

32. Ємельянов В.М., Сокирко М.С. Ризики реформи децентралізації та способи їх вирішення. *Публічне управління та регіональний розвиток*, 2020. Вип. 10, С. 1106-1139. – URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/223> (дата звернення: 01.09.2021).

33. Журавка Ф.О., Овчарова Н.В. Оцінка ефективності реалізації державних цільових програм в соціальній сфері. Режим доступу : <https://shag.com.ua/ocinka-efektivnosti-realizaciyi-derjavnih-cileovih-program-v-s.html> (дата звернення: 01.09.2022).

34. Ігнатенко М. В. Удосконалення інвестиційної привабливості економіки України. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 31(1). С. 22-29. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2016_31%281%29__5 (дата звернення: 01.09.2021).

35. Інвестиційна діяльність в Україні. Інформаційно-аналітичні матеріали. Міністерство економіки України. Департамент інвестиційної та інноваційної діяльності. 2020. 72 с. –URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lan> (дата звернення: 01.09.2022).

36. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Л.В. Рожкова, О. В. Коваленко . К.:

УкрІНТЕІ, 2020. 45с. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2020/08/za-2019-1-1.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).

37. Комарницька Г.О. Вітчизняний досвід державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип.44. С.43-48.

38. Кондратов С. І. Про деякі актуальні проблеми розвитку державно-приватного партнерства у сфері захисту критичної інфраструктури. Аналітична записка Серія «Національна безпека». Національний інститут стратегічних досліджень. 2019. № 3. – URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-08/ANALIT%20KONDRATOV%20NATIONAL%20SECURITY%20%23%203%202019.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).

39. Офіційний сайт Агенції з питань підтримки державно-приватного партнерства. – URL: <https://pppagency.me.gov.ua/uk/>. (дата звернення: 01.09.2022).

40. Beglytsia V. P. Tsyplitska O. O. (2018) Corruption and economic development: the role of state . Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 135-141. – URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/16208> (дата звернення: 01.09.2022).

41. Beglytsia V., Stoian O. (2019) Problems of ukrainian management and functioning of socio-economic system during the transformation period. Public Administration and Regional Development, 2019. 1(3), p. 7-22. – URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/100> (дата звернення: 01.09.2022).

42. Beglytsia, V., Tymofeev, S., Gozhyj, A. (2020) Cognitive analysis and modeling of the investment situation in Ukraine CEUR Workshop Proceedings, 2762, стр. 235-243. . – URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2762/short5.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).